

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Neuvosto kokoontuu 15.11. Brysselissä. Suomea edustaa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

Neuvosto käy periaatekeskustelun **EU:n vaalisäädöksen uudistamista** koskevasta Euroopan parlamentin ehdotuksesta. Puheenjohtajan keskusteluasiakirjaa ei ole vielä jaettu. Suomen kanta ehdotukseen on määritetty eduskunnalle 1.9.2022 annetussa U-kirjelmässä (U 64/2022 vp – SuVL 13/2022 vp). Suomen tavoin myös monet muut jäsenvaltiot ovat suhtautuneet parlamentin ehdotukseen laajalti varauksellisesti. Ylikansallisten listojen ja kärkiehdokasmenettelyn ohella huolta ovat herättäneet mm. ehdotettu yhteinen vaalipäivä (9.5.), kirjeäänestyksen yleinen käyttöönotto sekä ehdotuksen vaikutukset kansallisiin vaalilakeihin ja -perinteisiin. Ehdotuksen on katsottu menevän pidemmälle kuin olisi tarpeen vaalien yhdenmukaisen toteuttamisen näkökulmasta. EU:n vaalisäädöksen uudistaminen parlamentin ehdottamalla tavalla ei ole mahdollista vuoden 2024 vaaleja silmällä pitäen.

Komissio esittelee neuvostolle **komission vuoden 2024 työohjelman**. Valtioneuvoston kannat työohjelmaan määritettiin eduskunnalle 25.10.2023 annetussa E-kirjeessä E 41/2023 vp. Valtioneuvoston pääprioriteetit komission vuoden 2024 työohjelmassa ovat komission tiedonanto ilmastotavoitteeksi vuodeksi 2040, komission tiedonanto laajentumisesta edeltävistä uudistuksista ja toimintapolitiikan uudelleentarkasteluista sekä eurooppalainen puolustusteollisuusstrategia.

Neuvosto aloittaa **joulukuun Eurooppa-neuvoston valmistelun** keskustelemalla Eurooppa-neuvoston selityksin varustetusta asialistasta. Eurooppa-neuvoston aiheita ovat Ukraina, Lähi-Itä, laajentuminen, monivuotisen rahoituskehysten välitarkistus, turvallisuus ja puolustus sekä ulkosuhteet. Neuvosto ottaa Eurooppa-neuvoston asialistan tiedoksi.

Kokouksessa saadaan tilannekatsaukset SEU 7 artiklan menettelyistä koskien **oikeusvaltiotilannetta Puolassa** ja **EU:n arvojen kunnioittamista Unkarissa**. Kokouksessa ei tehdä asiasisältöä koskevia päätöksiä, eikä neuvoston kannanmuodostus ole ajankohtaista. Suomi jatkaa oikeusvaltiokysymyksissä toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta.

Kokouksessa jatketaan alustavaa keskustelua **EU:n valmistautumisesta mahdolliseen laajentumiseen**. Eurooppa-neuvosto määrittelee tarkemmat puitteet tälle keskustelulle. Tarkoituksena on tarkastella laajentumisen vaikutuksia EU-politiikkoihin, rahoitukseen sekä toimielimiin ja päätöksentekoon. Hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen EU, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Valtioneuvoston avaintavoitteista seuraavalle EU-vaalikaudelle ollaan valmistelemassa E-kirjettä. Lisäksi laaditaan valtioneuvoston ennakkovaikuttamislinjaukset sisältävä E-kirje EU:n valmistautumisesta laajentumiseen.

Kokouksessa saadaan myös tilannekatsaukset **EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteista** sekä **Espanjan pyynnöstä EU:n kieliasetuksen muuttamiseksi**.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Lainsäädäntökäsittelyt**(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)**

EU:n vaalilainsäädäntö **s. 3**
Periaatekeskustelu

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Lainsäädäntötyön suunnittelu: komission vuoden 2024 työohjelma **s. 8**
Komissio esittelee
Keskustelu

14.–15. joulukuuta 2023 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu: selityksin varustettu esityslistaehdotus **s. 14**
Keskustelu

Oikeusvaltioperiaate Puolassa / SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus **s. 16**
Tilannekatsaus

Unionin arvot – Unkari / SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus **s. 23**
Tilannekatsaus

Euroopan tulevaisuus **s. 29**
Keskustelu

EU:n ja Ison-Britannian suhteet **s. 34**
Tilannekatsaus

Neuvoston asetus Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevasta järjestelyistä annetun neuvoston asetuksen N:o 1 muuttamisesta **s. 38**
Tilannekatsaus

Muut asiat:

Syrjäisimpiä alueita koskeva strategia: katse eteenpäin
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Oikeusministeriö

Muistio

EU/64/2022-VNK-17

Jääskeläinen Arto

1.11.2023

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023; EU:n vaalisäädöksen muuttaminen

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

U 64/2022 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan parlamentti hyväksyi 3.5.2022 ehdotuksen EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta. Ehdotus esiteltiin neuvoston yleisten asioiden työryhmässä 1.6.2022. Työryhmässä on käyty ehdotuksesta alustavaa näkemystenvaihtoa.

Yleisten asioiden neuvostossa 18.10.2022 käytiin periaatekeskustelu Euroopan parlamentin ehdotuksesta. Jäsenvaltiot kannattivat laajalti ehdotuksen yleisiä tavoitteita, kuten pyrkimystä lisätä äänestysaktiivisuutta Euroopan parlamentin vaaleissa. Moni näki kuitenkin merkittäviä poliittisia ja oikeudellisia haasteita erityisesti ehdotuksissa unionin laajuisesta vaalipiiristä, joka perustuisi ylikansallisiin listoihin, ja kärkiehdokasmenettelystä komission puheenjohtajan valitsemisessa. Myös erilaisiin ehdotuksiin vaaliprosessien yhdenmukaistamisesta kaikkialla EU:ssa suhtauduttiin varauksellisesti. Tarvetta säilyttää riittävä joustavuus ja kunnioittaa kansallisia äänestysperinteitä korostettiin.

Neuvoston puheenjohtajavaltio Ruotsi toteutti keväällä 2023 kirjallisen kyselyn jäsenvaltioiden näkemyksistä Euroopan parlamentin ehdottamiin muutoksiin. Yleisten asioiden neuvoston kokouksessa 27.6.2023 saatiin tilannekatsaus asiasta. Useat jäsenvaltiot korostivat, että vaaleja järjestettäessä on tärkeää huomioida kansalliset erityispiirteet. Esille tuotiin erityisesti kärkiehdokasmenettelyyn ja EU:n laajuiseen vaalipiiriin liittyviä ongelmia.

Euroopan parlamentti antoi 15.6.2023 ehdotuksen Eurooppa-neuvoston päätökseksi Euroopan parlamentin kokoonpanosta kaudelle 2024–2029. Parlamentti ehdotti, että päätökseen sisällytettäisiin maininta 28 paikan varaamisesta unionin laajuisesta vaalipiiristä mahdollisesti valittaville jäsenille. Eurooppa-neuvoston 22.9.2023 hyväksymä päätös parlamentin kokoonpanosta ei sisällä viittauksia EU:n laajuiseen vaalipiiriin tai ylikansallisiin listoihin. EU:n vaalisäädöksen uudistaminen parlamentin ehdottamalla tavalla ei ole mahdollista vuoden 2024 vaaleja silmällä pitäen.

Yleisten asioiden neuvostossa 15.11.2023 on tarkoitus käydä periaatekeskustelu asiasta. Puheenjohtajavaltion mahdollista keskustelupaperia ei ole vielä jaettu.

Suomen kanta

Suomen kanta Euroopan parlamentin ehdotukseen on määritetty eduskunnalle 1.9.2022 annetussa U-kirjelmässä (U 64/2022 vp – SuVL 13/2022 vp).

Suomi pitää tärkeänä vahvistaa EU-asioista käytävää demokraattista keskustelua, edistää europarlamenttivaalien äänestysaktiivisuutta ja vaalien tunnettavuutta sekä lujittaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista vaaleissa. Sinänsä kannatettavia ovat esimerkiksi ehdotukset äänestämisen saavutettavuudesta ja kansanvaltaisten menettelytapojen noudattamisesta ehdokaslistojen laatimisessa. Suomessa äänenkäytön turvaamisesta ja äänestämisen saavutettavuutta koskevat ehdotukset on jo toteutettu.

Suomi korostaa vaali- ja puoluelainsäädännön osalta valtiosääntöisten perinteiden kunnioittamista ja jatkuvuutta. On tärkeää, että vaalisäädöksessä jätetään jäsenvaltioille riittävästi liikkumatilaa ja korostetaan avoimuutta sekä vaalien tehokasta toimittamista. Parlamentin ehdotus ei ole kaikilta osiltaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Suomi ei kannata parlamentin ehdotusta unionin laajuisesta vaalipiiristä. Europarlamenttivaalien nykyinen toimittamismenettely on toimiva, eikä ylikansallisten listojen käyttöönotto ole tarkoituksenmukaista. Se olisi myös juridisesti ongelmallista ja johtaisi nykyistä monimutkaisempaan vaalimenettelyyn, erityisesti äänestäjien näkökulmasta katsottuna. Suomi ei katso, että ylikansallisten listojen käyttöönotto lisäisi EU:n demokraattisuutta. Äänestäjä–edustaja -suhde jäisi ylikansallisilta listoilta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten osalta hyvin etäiseksi.

EU:n perussopimusten mukaisesti Euroopan parlamentin kokoonpanosta päättäminen sekä komission puheenjohtajaehdokkaan ehdottaminen kuuluvat Eurooppa-neuvoston toimivaltaan. Eurooppa-neuvoston tosiasiallisen liikkumavaran säilyttäminen komission puheenjohtajaehdokasta ehdottaessa on tärkeää myös Suomen vaikutusvallan näkökulmasta. EU:n toimielinten välistä tasapainoa ei tule horjuttaa.

Suomi ei kannata ehdotusta, jonka mukaan europarlamenttivaalien vaalipäivä olisi kaikissa jäsenvaltioissa 9. toukokuuta (Eurooppa-päivä) riippumatta siitä, mille viikonpäivälle päivä osuu. Nykyinen menettely, jossa kukin jäsenvaltio järjestää omat vaalinsa neljän päivää kestävä, torstaina alkavan ja sunnuntaina päättyvän ajanjakson puitteissa on Suomen näkökulmasta toimiva. Suomi on ollut valmis tarkastelemaan vaalijanjakson aikaistamista toukokuulle.

Suomi ei kannata kirjeäänestyksen pakollista yleistä käyttöönottoa. Äänestämistavoista päättäminen tulisi jättää kunkin jäsenvaltion itsensä päätettäväksi. Suomi suhtautuu varauksellisesti myös ehdotuksiin, jotka koskevat vaaliluetteloiden perustamisaikataulua, ehdokasasettelun vahvistamisaikataulua sekä vaalikampanja-ajan pituutta. Suomen nykyiset kansalliset aikataulut näiltä osin varmistavat ehdotusta ajantasaisempien tietojen hyödyntämisen vaalien toimittamisessa.

Koska Suomen kanta ehdotuksen keskeisiin kohtiin (unionin laajuinen vaalipiiri ja yhteinen vaalipäivä) on kielteinen eikä Euroopan parlamentin ehdotus sido neuvostoa, Suomi katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi harkita, kannattaako vaalisäädöksen uudistamisessa edetä Euroopan parlamentin ehdotuksen pohjalta. Neuvoston tulisi kannustaa kaikkia jäsenvaltioita ratifioimaan nykyiseen vaalisäädökseen vuonna 2018 tehdyt muutokset, jotta ne tulisivat voimaan.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan parlamentti ehdotti 3.5.2022, että nykyinen europarlamenttivaaleja koskeva EU:n vaalisäädös (vuodelta 1976, viimeksi muutettu vuonna 2002) kumottaisiin ja korvattaisiin kokonaan uudella vaalisäädöksellä. Keskeinen ehdotus ja merkittävin muutos nykytilaan olisi unionin laajuinen vaalipiiri, josta valittaisiin ylikansallisilta ehdokaslistoilta 28 Euroopan parlamentin jäsentä. Nämä jäsenet valittaisiin jäsenvaltioista valittavien jäsenten (nykyisin 705) lisäksi.

Ehdotuksen taustalla ja keskeisenä tavoitteena on ns. kärkiehdokasmenettelyn vahvistaminen komission puheenjohtajan valinnassa. Tarkoitus olisi, että kukin ylikansallisen ehdokaslistan asettava ryhmittymä asettaisi listansa kärkeen henkilön, jota se ajaa komission puheenjohtajan tehtävään. Vaalien jälkeen eniten parlamentin jäsenten paikkoja saaneen ryhmän kärkiehdokas ryhtyisi muodostamaan parlamentin enemmistöä komission puheenjohtajaehdokkaan nimeämiseksi.

Muista ehdotuksista mainittakoon seuraavat: Europarlamenttivaalien vaalipäivä olisi aina toukokuun 9. päivä eli ns. Eurooppa-päivä riippumatta siitä, mille viikonpäivälle päivä osuu. Kirjeäänestys kaikille äänestäjille tulisi ottaa pakollisena käyttöön ja vaaliluetteloiden laadinnan ja ehdokasasettelun aikatauluja yhtenäistettäisiin. Ehdotukseen sisältyy myös joukko teknisempiä ehdotuksia koskien muun muassa vaalijärjestelyiden toteuttamistapoja. Ehdotuksen toteutuminen aiheuttaisi merkittäviä muutoksia jäsenvaltioiden kansalliseen vaalilainsäädäntöön.

Alustavissa keskusteluissa jäsenvaltiot ovat suhtautuneet Euroopan parlamentin ehdotukseen laajalti varauksellisesti. Ylikansallisten listojen ja kärkiehdokasmenettelyn ohella huolta ovat herättäneet muun muassa ehdotettu yhteinen vaalipäivä (9.5.), kirjeäänestys sekä ehdotuksen vaikutukset kansallisiin vaalilakeihin ja -perinteisiin. Ehdotuksen on katsottu menevän pidemmälle kuin olisi tarpeen vaalien yhdenmukaisen toteuttamisen näkökulmasta.

Euroopan parlamentin tavoitteena on ollut, että uusi vaalisäädös olisi voimassa jo vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa. Tämä ei ole realistista. Ylikansallisten listojen käyttöön-otto edellyttäisi yksimielisyyttä Eurooppa-neuvostossa (Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva päätös) ja neuvostossa (pätös EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta). Lisäksi uudistettu EU:n vaalisäädös tulisi voimaan vasta kun kaikki jäsenvaltiot olisivat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Vaalisäädöksen edellinen muutos on melko tuore, vuodelta 2018 (neuvoston päätös 2018/994). Osa nyt esitetyistä pienemmistä muutoksista sisältyy jo kyseiseen uudistukseen, mutta ne eivät kuitenkaan ole tulleet voimaan, koska muutama jäsenvaltio on toistaiseksi jättänyt ne ratifioimatta. Suomessa neuvoston päätös, joka ei aiheuttanut muutoksia vaalilakiin, saatettiin voimaan lailla 1224/2018.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 223 artiklan 1 kohta. Aloiteoikeus EU:n vaalisäädöksen uudistamisessa on Euroopan parlamentilla. Neuvosto vahvistaa tarvittavat säännökset yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja saatuaan parlamentin hyväksynnän. Säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Neuvoston oikeuspalvelu on katsonut, että Euroopan parlamentin ehdotuksen mukaiset ylikansalliset listat olisivat, jos jäsenvaltiot yksimielisesti niin haluavat, toteutettavissa EU:n perussopimusten puitteissa. Listoilta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten määrästä tulisi kuitenkin päättää yksimielisesti Eurooppa-neuvostossa (Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva päätös). Neuvosto voisi yksimielisesti sopia ylikansallisia listoja koskevista valintamenettelyistä EU:n vaalisäädöksessä.

Sen sijaan neuvoston oikeuspalvelu on nähnyt merkittäviä huolia Euroopan parlamentin ehdotuksessa ylikansallisiin listoihin vahvasti kytketyssä kärkiehdokasmenettelyssä. Kärkiehdokasmenettelyn poliittinenkin virallistaminen komission puheenjohtajan valinnassa horjuttaisi perustavanlaatuisesti perussopimuksissa määritettyä toimielinten välistä tasapainoa ja erityisesti Eurooppa-neuvostolle yksinomaan kuuluvia oikeuksia ja laajaa harkintavaltaa komission puheenjohtajaehdokasta ehdottaessa. Jos neuvotteluissa ylikansallisista listoista haluttaisiin edetä, tulisi viittaukset kärkiehdokasmenettelyyn poistaa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin ehdotuksen pohjana on ollut AFCO-valiokunnan mietintö 4.4.2022 (esittelijänä jäsen Ruiz Devesa). Mietintö hyväksyttiin parlamentin täysistunnossa äänin 323 puolesta, 262 vastaan ja 48 tyhjää ja ehdotuksen keskeisenä osana olevat ylikansalliset listat äänin 314 puolesta, 297 vastaan ja 25 tyhjää.

Euroopan parlamentti hyväksyi 15.6.2023 äänin 316 puolesta, 169 vastaan ja 67 tyhjää ehdotuksen Eurooppa-neuvoston päätökseksi Euroopan parlamentin kokoonpanosta kaudelle 2019–2024. Euroopan parlamentti ehdotti, että päätökseen sisällytettäisiin maininta 28 lisäpaikan varaamista unionin laajuisesta vaalipiiristä valittaville jäsenille. Eurooppa-neuvoston 22.9.2023 hyväksymä päätös parlamentin kokoonpanosta ei sisällä viittauksia EU:n laajuiseen vaalipiiriin tai ylikansallisiin listoihin.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023

Eduskunnalle 1.9.2022 annettu U-kirjelmä (U 64/2022 vp) käsiteltiin institutionaalisen jaoston ja oikeudellisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 18.–22.8.2022 sekä EU-ministerivaliokunnan kirjallisessa menettelyssä 24.–26.8.2022.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

E 12/2023 vp

U 64/2022 vp – SuVL 13/2022 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Europarlamenttivaalit kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n nojalla valtakunnan toimivaltaan.

Ehdotuksessa ei esitetä tehtäväksi muutoksia jäsenvaltioiden nykyisiin paikkamääriin Euroopan parlamentissa. Todettakoon kuitenkin, että Ahvenanmaan maakuntahallitus on useasti ilmaissut tarpeen saada Ahvenanmaalle oma paikka Euroopan parlamenttiin (muun muassa lausunto 29.2.2012/ÅLR/2012/1452). Ahvenanmaan maakuntapäivät teki vuonna 2006 itsehallintolain 22 §:ssä tarkoitetun aloitteen eduskunnalle vaalilain muuttamisesta siten, että Ahvenanmaan vaalipiiristä valittaisiin yksi Euroopan parlamentin jäsen. Tämän aloitteen eduskunta hylkäsi. Vuonna 2018 maakuntapäivät teki uuden saman sisältöisen aloitteen (M 3/2018 vp), mutta se raukesi kyseisen vaalikauden päättyessä.

Ahvenanmaan maakuntahallitus antoi 22.8.2022 U-kirjelmän U 64/2022 vp luonnoksesta lausunnon, jossa korostettiin Ahvenanmaan oikeutta ja tarvetta saada oma Euroopan parlamentin jäsenen paikka. Maakuntahallituksen mukaan tämän tavoitteen mahdollistaminen olisi linjassa sen valtioneuvoston kannan kanssa, jonka mukaan Euroopan parlamentin ehdotus yleiseurooppalaisista listoista ei ole kannatettava. Maakuntahallitus toteaa, että ehdotuksessa ei ole esteitä sille, että Suomi jaettaisiin europarlamenttivaaleja varten vaalipiireihin. Maakuntahallitus myös suosittelee, että vaalisäädökseen sisällytettäisiin maininta siitä, että jäsenvaltiot kansallisissa vaalilainsäädännöissään huolehtisivat siitä, että alueet, joilla on lainsäädäntövaltaa, saisivat suoran edustuksen Euroopan parlamenttiin.

Vaalisäädöksellä ei voida määrätä Euroopan parlamentin kokoonpanosta tai vaalipiirien kansallisesta jakautumisesta. Koska Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan kantoja ei voitu kaikilta osin U-kirjelmässä sovittaa yhteen ja maakunta pyysi kantansa tiedottamista, maakunnan näkökohdat esitettiin Coreper II -kokouksessa 12.10.2022.

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM / vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, p. 0295 150 128.

VNK / EU-erityisasiantuntija Heli Siivola, p. 0295 160 476.

VNK / Lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, p. 0295 160 335.

VAHVA-tunnus

EU/64/2022

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/344/2023-VNK-6

Kaunismaa Eeva

31.10.2023

YAN 15.11.2023; Komission työohjelma 2024

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komission aiekirje vuoden 2024 työohjelmasta julkistettiin 13.9.2023 puheenjohtaja Ursula von der Leyenin unionin tila -puheen yhteydessä. Näiden pohjalta komissio esitteli yleisten asioiden neuvostolle suunnitelmiaan koskien vuoden 2024 työohjelmaansa 19.9.2023.

Komissio julkaisi vuoden 2024 työohjelmansa 17.10.2023 ja esittelee sen yleisten asioiden neuvostossa 15.11.2023.

Suomen kanta

Suomi ottaa komission esittelyn tiedoksi. Valtioneuvoston kannat komission työohjelmaan 2024 määritettiin eduskunnalle 25.10.2023 annetussa E-kirjeessä E 41/2023 vp.

Hallitusohjelman mukaan Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan.

Suomi ajaa jäsenmaiden vastuuta julkisen taloutensa kestävydestä. Suomen EU-politiikan prioriteetit ovat kilpailukyvyyn edistäminen, EU:n globaalin roolin vahvistaminen, EU:n puolustusyhteistyön syventäminen, sisämarkkinoiden kehittäminen, talouskasvun vauhdittaminen, puhtaan energian investointien edistäminen, luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen ja kansallinen päätöksenteko metsäpolitiikassa, ruoantuotannon omavaraisuuden turvaaminen, lähialueiden vakauttaminen sekä ulkorajojen vahvistaminen. EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikassa, mukaan lukien mahdolliset sisäiset taakanjakomekanismit ja rajaturvallisuus, noudatetaan hallitusohjelman maahanmuutto-osion linjauksia.

Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämistä sekä digitaalisia palveluita tarjoavien yritysten toimintaedellytysten parantamista. Hallitusohjelman mukaan pyritään vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa lisäävää EU-sääntelyä.

Hallitusohjelman mukaan Suomen EU-vaikuttamista ja ennakkovaikuttamista tulee tehostaa ja kannanmuodostusta nopeuttaa. Vuosittain laaditaan konkreettinen EU-vaikuttamisstrategia Suomen edun kannalta keskeisistä EU-kysymyksistä. Osana tätä toimintamallia valtioneuvosto määrittelee tässä E-kirjeessä ennakkovaikuttamisen prioriteetit komission vuoden 2024 työohjelmassa mainittujen tulevien aloitteiden joukosta.

Valitut prioriteetit ovat vaikutuksiltaan laajoja ja poikkisektoraaalisia ja niiden suhteen on vaikutettava erityisen aktiivisesti ennakolta, sitoen myös eduskunta sekä keskeiset sidosryhmät mukaan ennakkovaikuttamislinjausten laatimiseen.

Valtioneuvoston pääprioriteetit komission vuoden 2024 työohjelmassa ovat:

- Komission tiedonanto ilmastotavoitteeksi vuodeksi 2040 (komission ehdotusta odotetaan tammi-maaliskuussa 2024)
- Komission tiedonanto laajentumisesta edeltävistä uudistuksista ja toimintapolitiikan uudelleentarkasteluista (komission ehdotusta odotetaan huhti-kesäkuussa 2024)
- Eurooppalainen puolustusteollisuusstrategia (komission ehdotusta odotetaan tammi-maaliskuussa 2024)

Oikea-aikaisen ennakkovaikuttamisen ja eduskunnan osallistumisen mahdollistamiseksi valtioneuvosto laatii valtioneuvoston pääprioriteeteista ennakkovaikuttamislinjaukset sisältävät E-kirjeet.

Valtioneuvosto korostaa, että nyt priorisoitavien uusien aloitteiden ohella tulee jatkaa tehokasta vaikuttamista komission jo antamista ehdotuksista käytävissä neuvotteluissa. Tärkeimmissä kokonaisuuksissa, kuten vuoden 2023 valtioneuvoston pääprioriteeteissa (rahoituskehysten väliarviointi, maaperän tilan seurantadirektiivi sekä kriittisiä raaka-aineita koskeva aloite) sekä muissa keskeisissä kokonaisuuksissa, kuten muuttoliike- ja turvapaikkajärjestelmän uudistuksessa ja ennallistamisasetuksessa, Suomen tulee osallistua aktiivisesti neuvotteluihin ja edistää säädöshankkeiden loppuunsaattamista vielä tällä EU:n lainsäädäntökaudella. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Suomen vaikuttamistyölle on keskeistä, että yksittäisiin ehdotuksiin vaikuttamisen ohella vaikutetaan Eurooppa-neuvostossa kesällä 2024 hyväksyttävän unionin strategisen agendan sisältöön sekä ennakkovaikutetaan tulevan komission ohjelmaan.

Työohjelmassa mainittuihin komission eri ehdotuksiin otetaan tarkemmin kantaa niiden ilmestyttyä erikseen laadittavissa eduskuntakirjelmissä.

Pääasiallinen sisältö

Komissio työohjelma vuodelle 2024 julkaistiin 17.10.2023. Kyse on nykyisen komission viimeisestä vuotuisesta työohjelmasta, joten painopiste on toimeenpanossa ja käsitellyssä olevien asioiden loppuunsaattamisessa sekä valmistautumisessa tulevaan. Työohjelma sisältää vain rajallisen määrän uusia aloitteita ja korostaa nykyisen komission tähänastisia aikaansaannoksia. Komissio korostaa tiedonannossaan kaikkien von der Leyenin poliittisissa suuntaviivoissa esitettyjen kuuden painopisteen osalta, että neuvottelut komission antamista ehdotuksista on saatettava loppuun ja toimeenpano käynnistettävä ripeästi.

Toimet kilpailukykyä tukevan paremman sääntelyn edistämiseksi, sääntelytaakan keventämiseksi ja raportointivelvoitteiden järkevöittämiseksi muodostavat keskeisen osan vuoden 2024 työohjelmaa. Työohjelma sisältää aiemmin annettujen 15 aloitteen lisäksi 26 uutta ehdotusta yritysten raportointivaatimusten järkevöittämiseksi. Osana paremman sääntelyn työtä komissio jatkaa sääntelytaakan minimoimiseksi yksi yhdestä (One-in, One-out) -periaatteen soveltamista. Työohjelmaan sisältyy myös kirjauksia EU-oikeuden täytäntöönpanon ja valvonnan tehostamisesta. Komissio jatkaa yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa tukeakseen niitä EU:n lainsäädännön moitteettomassa soveltamisessa ja toimiakseen päättäväisesti lainsäädännön rikkomistapauksissa. Lisäksi komissio aikoo vetää pois käsittelystä kuusi ehdotustaan.

Työohjelman avainprioriteetit rakentuvat puheenjohtaja von der Leyenin poliittisissa suuntaviivoissa esitettyjen kuuden painopisteen varaan: 1) Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (*A European Green Deal*); 2) Euroopan digitaalinen valmius (*A Europe fit for digital age*); 3) ihmisten hyväksi toimiva talous (*An economy that works for people*); 4) vahvempi Eurooppa maailmannäyttämöllä (*A stronger Europe in the world*); 5) eurooppalaisen elämäntavan edistäminen (*Promoting our European way of life*) ja 6) uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle (*A new push for European democracy*).

1. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (*A European Green Deal*)

Tiedonannossaan komissio toteaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman olevan kasvuo-ohjelma, joka todistaa yhtäaikaisen uudistumisen ja hiilestä irtautumisen olevan mahdollista. EU:lla on maailman kunnianhimoisin vihreän siirtymän suunnitelma, jonka toteuttamista tukemaan komissio järjestää niin kansalaisten kuin teollisuudenkin kanssa yhteiskunnallisia puhtaan siirtymän dialogeja, samoin kuin järjestetään strategisia dialogeja EU:n maatalouden tulevaisuudesta.

Komissio käynnistää prosessin, jossa määritellään ilmastotavoite vuodeksi 2040. Komissio esittää jo loppuvuodesta 2023 eurooppalaisen tuulivoimapaketin, jolla pyritään nopeuttamaan tuulivoiman käytön etenemistä ja parantamaan tuulivoiman rahoitusmahdollisuuksia. Komissio tulee myös antamaan ehdotuksen vesivaroihin liittyvän resilienssin parantamiseksi ja ilmatoriskien hallitsemiseksi.

2. Euroopan digitaalinen valmius (*A Europe fit for digital age*)

Komissio listaa tiedonannossa antamia ehdotuksia digitalisaation alalla tavoitteena parantaa elinkeinoelämän ja yritysten toimintaedellytyksiä. Muun muassa digitaalisia markkinoita ja palveluita sekä kriittisiä raaka-aineita ja netto-nolla –teollisuutta koskevissa ehdotuksissa eteneminen on komission mukaan erittäin tärkeää.

Komissio tulee antamaan aloitteen Euroopan supertietokonekapasiteetin avaamiseksi eettisille ja vastuullisille tekoälyalan startup-yrityksille. Vuonna 2024 komissio tulee ehdottamaan EU:n avaruuslainsäädäntöä, jota täydentää annettava avaruusdatataloutta koskeva strategia.

3. *Ihmisten hyväksi toimiva talous (An economy that works for people)*

Tiedonannossaan komissio peräänkuuluttaa etenemistä jo annettujen ehdotusten käsittelyssä mm. pääomamarkkinaunionia, pankkiunionia ja yritysverotusehdotusta koskien. Komissio tulee antamaan esityksen koskien eurooppalaista yritysneuvostoa koskevia sääntöjä sekä tarkastelemaan jatkotoimia työmarkkinaosapuolten välistä sosiaalidialogia koskevasta huippukokouksesta.

Komission mukaan annettavalla ehdotuksella koskien bioteknologiaa ja biovalmistusta tavoitellaan kilpailukyvyn kannalta täysiä hyötyjä ja teollisuuden uudistumista. Lisäksi komissio toteaa antavansa ehdotuksen koskien kehittyneitä materiaaleja teollisuuden johtajaseman turvaamiseksi

4. *Vahvempi Eurooppa maailmannäyttämöllä (A stronger Europe in the world)*

Komissio tuo tiedonannossaan esiin tehtyjä toimia ulkosuhteiden ja puolustuksen alueilla. Eurooppalaisen puolustusteollisuuden ja ammustuotannon vahvistaminen nostetaan saavutuksina esiin. Kumppanuuksien vahvistaminen Global Gatewayn kautta todetaan keskeiseksi ja erityisesti komissio nostaa esiin tarpeen lujittaa kumppanuutta Afrikan kanssa.

Eurooppalainen puolustusteollisuusstrategia antaa lisäsysäyksen jäsenmaiden puolustuskykyjen kehittämiseksi. Myös strategisen kompassin toimeenpanoa jatketaan.

Komissio kertoo jatkavansa demokratian, ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen edistämistä sekä avoimen ja reilun kauppapolitiikan edistämistä kohti kestäviä ratkaisuja. Neuvotteluja kauppasopimuksista jatketaan määrätietoisesti.

5. *Eurooppalaisen elämäntavan edistäminen (Promoting our European way of life)*

Tiedonannossa komissio korostaa tehtyjä toimia Covid-19 –pandemiaan vastaamiseksi (mm. terveysunioni ja uusi terveydenhuollon varautumis- ja torjuntaviranomainen). Lisäksi komissio nostaa esiin laaja-alaisen työn resilienssin parantamiseksi EU:n turvallisuusunionia koskevassa strategiassa. Edelleen komissio peräänkuuluttaa neuvottelutuloksen saavuttamisen tärkeyttä muuttoliikepaktissa tällä lainsäädäntökaudella.

Komission toimintasuunnitelma huumausaineiden laittoman kaupan torjuntaa koskevasta toimintasuunnitelmasta, mukaan lukien eurooppalainen satama-allianssi, pohjustaa yhteisiä toimia järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Lisäksi komissio tulee loppuvuodesta 2023 päivittämään ihmissalakuljetuksen torjumista koskevan lainsäädäntökehyksen ja lujiittamaan yhteistyötä tällä alalla.

Korkeakoulutuksen osalta komissio tulee tiedonannon mukaan ehdottamaan alkuvuodesta 2024 suunnitelmaa eurooppalaiseksi yhteistutkinnoksi, jonka avulla tuetaan eurooppalaisen korkeakoulutusalueen saavuttamista.

6. *Uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle (A new push for European democracy)*

Komissio tuo tiedonannossa esiin tehtyjä toimia eurooppalaisen demokratian vahvistamiseksi ja elävöittämiseksi. Kansalaisten osallistumista politiikka-aloitteiden valmisteluun on edistetty muun muassa tulevaisuuskonferenssin ja uuden sukupolven kansalaispaneelin avulla. Tiedonannossa todetaan oikeusvaltioperiaatteen keskeisyys EU:n demokraattiselle toiminnalle sekä tehty työ sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Komissio tulee antamaan suosituksen yhdennetyistä lastensuojelujärjestelmistä alkuvuodesta 2024.

Komissio toteaa tiedonannossa, että unionin tulee valmistautua laajentumiseen rauhan ja vakauden ylläpitämiseksi Euroopassa. Komissio tulee antamaan tiedonannon laajentumista edeltävistä uudistuksista ja toimintapolitiikan uudelleentarkasteluista vuoden 2024 alkupuoliskolla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Toimielinten välisellä parempaa lainsäädäntöä koskevalla sopimuksella (EUVL 123, 12.5.2016, s. 1–14; asiakirja 15506/2015) toimielimet sopivat tehostavansa unionin vuotuista ja monivuotista ohjelmasuunnittelua noudattaen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan komissio tekee aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi.

Komissio käy Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa vuoropuhelua sekä ennen vuotuisen työohjelmansa hyväksymistä että tämän jälkeen. Komissio ottaa asianmukaisesti huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston vuoropuhelun kussakin vaiheessa esittämät näkemykset, mukaan lukien niiden pyytämät aloitteet.

Komission työohjelman pohjalta toimielimet vaihtavat näkemyksiä tulevan vuoden aloitteista ja sopivat vuotuista toimielintenvälisestä ohjelmasuunnittelua koskevasta yhteisestä julistuksesta. Siinä yksilöidään poliittisesti merkittävimmät asiat, joita olisi käsiteltävä lainsäädäntöprosessissa ensisijaisina. Toimielimet seuraavat säännöllisesti koko vuoden ajan yhteisen julistuksen täytäntöönpanoa.

Parempaa lainsäädäntöä koskevassa toimielinten välisessä sopimuksessa määrätään myös monivuotisesta ohjelmasuunnittelusta. Lainsäädäntökauden 2019-2024 osalta aikataulu viivästy Covid-19-pandemian vuoksi. Toimielimet hyväksyivät joulukuussa 2020 ensimmäiset yhteiset päätelmät toimintapoliittisista tavoitteista ja painopisteistä koko lainsäädäntösyklin ajaksi.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Komissio esitteli vuoden 2024 työohjelmansa Euroopan parlamentin täysistunnossa 17.10.2023.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11. ja 25.10.2023 (E-kirje komission vuoden 2024 työohjelmasta).

EU-asioiden komitea 18.9.2023 ja (varajäsenet) 19.10.2023.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

E 41/2023 vp

Komission aiekirje koskien vuoden 2024 työohjelmaa on ollut esillä osana yleisten asioiden neuvoston kokouksen 19.9.2023 valmisteluja suuressa valiokunnassa 15.9.2023.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Toimivallanjako EU-asioissa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan. Ahvenanmaan asemaa arvioidaan erikseen komission eri ehdotuksia käsittelevissä eduskuntakirjelmissä.

Taloudelliset vaikutukset

Komission työohjelmaa koskevalla tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Commission Work Programme 2024: Delivering today and preparing for tomorrow
(COM(2023) 638 final)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Kaunismaa, VNEUS, p. 050 466 9722

VAHVA-tunnus

EU/344/2023

Liitteet .

Viite .

Valtioneuvoston kanslia

Muistio

EU/5/2023-VNK-99

Landes Sonja

3.11.2023

Joulukuun Eurooppa-neuvoston (14.-15.12.) valmistelu; selityksin varustettu asialista

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto valmistelee joulukuun Eurooppa-neuvostoa ja käy keskustelun selityksin varustetusta asialistasta.

Suomen kanta

Suomi ottaa asialistan tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Joulukuun Eurooppa-neuvoston asialistalla ovat Ukraina, Lähi-Itä, laajentuminen, monivuotinen rahoituskehys (2021-2027), turvallisuus ja puolustus sekä ulkosuhteet.

Ukrainan osalta Eurooppa-neuvoston on tarkoitus tehdä katsaus Venäjän Ukrainassa käymään hyökkäyssotaan kaikkine ulottuvuuksineen sekä toistaa EU:n vahva tuki Ukrainalle.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus jatkaa keskustelua Lähi-Idän tilanteesta.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käsitellä laajentumista ja vakautus- ja assosiaatioprosessia seuraavine askelineen.

Eurooppa-neuvosto on tarkoitus jatkaa keskustelua monivuotisen rahoituskehityksen (2021-2027) välitarkistuksesta tarkoituksenaan päästä sopuun.

Turvallisuuden ja puolustuksen osalta Eurooppa-neuvoston on tarkoitus tehdä tilannekatsaus aiempien päätelmiensä toimeenpanon sekä antaa ohjausta jatkon kannalta. Lisäksi Eurooppa-neuvosto keskustelee ajankohtaisista ulkosuhdeaiheista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sonja Landes / VNEUS
p. 0295161104

VAHVA-tunnus

EU/5/2023

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/774/2022-VNK-3

Lamminmäki Anne

6.11.2023

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023; Oikeusvaltiotilanne Puolassa, komission ehdotus neuvoston päätökseksi

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Eduskuntatunnus

E 7/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 20.12.2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on olemassa selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta unionisopimuksen (SEU) 7 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Puolaa on kuultu SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn ensimmäisen vaiheen mukaisesti yleisten asioiden neuvostossa kuudesti, viimeksi 30.5.2023. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsauksia ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi 18.10.2022.

Yleisten asioiden neuvoston asialistalla 15.11.2023 on Puolaa koskevassa SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisessa menettelyssä annettava (järjestyksessään kahdestoista) tilannekatsaus. Kokouksessa ei tehdä asiasisältöä koskevia päätöksiä. Neuvoston kannanmuodostus ei siten ole tässä vaiheessa ajankohtaista.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 17/2018 vp (EJ 3/2023 vp)

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on olennainen osa EU:n oikeusjärjestystä ja identiteettiä ja ennakoedellytys demokraattisten ydinarvojen ylläpitämisessä. Näiden ohella oikeusvaltioperiaatteen avulla pidetään yllä EU:n sisämarkkinoiden toiminnalle keskeistä jäsenvaltioiden keskinäisluottamusta ja tuetaan investointeja suosivaa liikeympäristöä.

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 80/2018 vp

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Ne on huomioitava kaikessa EU:n ja jäsenvaltioiden toiminnassa, samoin kuin kansainvälisen oikeuden velvoitteet.

Toimia oikeusvaltion vahvistamiseksi on jatkettava. EU:n oikeusvaltiovälineitä tulee kehittää edelleen ja niiden tulee olla tarkoituksensa mukaisessa käytössä. EU:n oikeusvaltiovälineet tulee nähdä toisiaan täydentävinä ja etsiä niiden välisiä synergiaetuja.

Suomi tukee komission keskeistä roolia oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen seurannassa EU:ssa, mukaan lukien SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn käynnistäminen. On tärkeää, että komissio käyttää välineitään aktiivisesti.

Suomi luottaa siihen, että komissio on arvioinut perinpohjaisesti ja asiantuntevasti tilannetta ehdottaessaan SEU 7 artiklan 1 kohdan aktivoimista Puolan tilanteeseen liittyen. On huolestuttavaa, mikäli riittävä edistystä ei tapahdu. Tällöin neuvoston on harkittava tarvittavia toimenpiteitä, jotta oikeusvaltioperiaatteesta voidaan pitää tiukasti kiinni.

EU:n tuomioistuimella on tärkeä rooli oikeusvaltioperiaatteen turvaamisessa. EU-oikeuden ensisijaisuus ja EU:n tuomioistuimen asema EU-oikeuden ylimpänä tulkitsijana ovat EU:n oikeusjärjestelmän perusta.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltioperiaatteen turvaamista koskevan toimintakehyksen soveltaminen Puolaan ja komission perusteltu päätösehdotus

Puolan tilanne on ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa tapaus, jossa komissio on käyttänyt oikeusvaltioperiaatteen turvaamista koskevaa toimintakehystä, joka sisältää ns. varhaisvaroitusjärjestelmän tilanteisiin, joissa oikeusvaltioperiaatteeseen kohdistuu tietyssä jäsenvaltiossa järjestelmätason uhka. Toimintakehys sisältää kolmivaiheisen menettelyn. Keskeistä on komission ja kyseessä olevan jäsenvaltion jatkuva oikeusvaltiodialogi. Tarkoituksena on löytää komission ja jäsenvaltion välillä yhteinen ratkaisu ja ennaltaehkäistä tarve turvautua SEU 7 artiklan mukaiseen menettelyyn. Komissio käynnisti toimintakehyksen mukaisen menettelyn 13.1.2016. Komissio on antanut Puolalle toimintakehyksen puitteissa lausunnon sekä useita suosituksia, joista viimeiset annettiin 20.12.2017.

Komissio antoi 20.12.2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on olemassa selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta. Päätösehdotuksessa komissio esitti ehdollisesti, että neuvosto käynnistäisi SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn ensimmäisen vaiheen (7 artiklan 1 kohta). Komissio kuitenkin ilmoitti olevansa valmis harkitsemaan uudelleen tekemäänsä ehdotusta, jos Puola toimeenpanee

komission 20.12.2017 antamassa neljännessä oikeusvaltiosuosituksessa esitetyt toimenpiteet asetetussa määräajassa, 20.3.2018 mennessä.

Päätösehdotuksen mukaan Puolassa toteutettujen lainsäädäntöuudistusten johdosta tai niiden yhteisvaikutuksesta oikeuslaitoksen riippumattomuus ja valtioelinten välinen valvanjako on joutunut vakavaan vaaraan. Komissio katsoo, että perustuslakituomioistuimen riippumattomuus ja legitimitetti on vakavasti heikentynyt eikä Puolan lakien perustuslainmukaisuutta voida enää tehokkaasti turvata. Kansallisesta tuomarineuvostosta, korkeimmasta oikeudesta, Puolan tuomareiden ja syyttäjiä kansallisesta oppilaitoksesta sekä yleisten tuomioistuinten organisaatiosta annetut lait lisäävät merkittävästi oikeusvaltioperiaatteeseen kohdistuvaa järjestelmätason uhkaa, erityisesti yhteisvaikutuksensa takia. Päätösehdotusta kuvataan lähemmin E-kirjeessä 7/2018 vp.

Komissio totesi kesäkuussa 2018, että Puolassa on tehty joitain lainsäädäntömuutoksia, mutta komissio oli edelleen huolestunut Puolan tilanteesta ja katsoi, että neuvoston tulisi edetä SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaiseen menettelyyn kuuluvaan kuulemiseen Puolan osalta. Menettelyä on pidetty käytännössä viimekätisenä keinona ja sen soveltamiskynnystä korkeana. Puolaa on kuultu yleisten asioiden neuvostossa 26.6, 18.9 ja 11.12.2018, 22.6.2021, 22.2.2022 ja 30.5.2023. Viimeisimmässä kuulemisessa nousi esille mm. EU-oikeuden etusija ja Puolan perustuslakituomioistuimen ratkaisut sekä kurinpitojaostoa ja kansallista tuomarineuvostoa koskevat kysymykset. Yleisten asioiden neuvosto on saanut tilannekatsauksia 16.10 ja 12.11.2018, 19.2, 9.4, 18.7, 16.9, ja 10.12.2019, 22.9.2020, 14.12.2021 ja 18.10.2022.

Puolan oikeusvaltiotilanteen neuvostokäsittelyssä jäsenvaltioiden näkemyksissä on ollut havaittavissa painotuseroja.

Tilannekehityksestä Puolassa

Puolassa ryhdyttiin keväällä 2018 tiettyihin lainsäädäntö- ja hallinnollisiin muutoksiin Puolan ja komission välisen oikeusvaltiodialogin myötä. Toimien ei nähty sisällöllisesti vastaavan komission esittämiin huoliin.

Puolan perustuslakituomioistuin antoi heinäkuussa 2021 päätöksen, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa puuttua Puolan oikeusjärjestelmään. Perustuslakituomioistuin antoi lokakuussa 2021 toisen ratkaisun, jossa se katsoi, että osa EU:n perussopimusten artikloista on maan perustuslain vastaisia. Ratkaisun mukaan EU:n tuomioistuin on tulkinnut artikloja pitkälle menevästi. Perustuslakituomioistuin kyseenalaisti ratkaisuisaan siten EU-oikeuden ensisijaisuuden. Ratkaisut ovat herättäneet laajaa keskustelua ja huolta. Lokakuussa 2021 yleisten asioiden neuvostossa valtaosa jäsenmaista nosti neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun yhteydessä esiin huolensa EU-oikeuden etusijan kyseenalaistamisesta, joko yleisellä tasolla tai Puolan mainiten. Lokakuun 2021 Eurooppa-neuvostossa varsinaisen asialistan ulkopuolella päämiehet käsitelivät myös jäsenmaiden oikeusvaltiotilannetta. Puheenjohtaja Michel totesi omalla vastuullaan tekemässään yhteenvedossa keskustelusta, että oikeusvaltioperiaate ja oikeuslaitoksen riippumattomuus ovat kaikille perustavanlaatuisia periaatteita. Michelin mukaan EU:lla on erilaisia oikeudellisia ja muita välineitä, joita on jo käytetty tai voitaisiin käyttää. Myös poliittinen vuoropuhelu on tärkeää ja sitä tulee jatkaa, jotta voitaisiin löytää ratkaisuja ja edetä tässä keskeisessä asiassa.

Komissio on käynnistänyt 22.12.2021 rikkomusmenettelyn Puolan perustuslakituomioistuimen 14.7.2021 ja 7.10.2021 antamista ratkaisuista. Euroopan komissio ilmoitti 15.2.2023 etenevänsä perustuslakituomioistuinta koskevassa rikkomusmenettelyssä kolmanteen vaiheeseen ja vievänsä sen EU:n tuomioistuimen käsittelyyn. Komissio katsoo,

että perustuslakituomioistuimen ratkaisut rikkovat unionin oikeuden autonomian, ensisijaisuuden, vaikuttavuuden ja yhdenmukaisen soveltamisen yleisiä periaatteita ja ovat ristiriidassa EU:n tuomioistuimen ratkaisujen sitovan vaikutuksen kanssa.

EU:n tuomioistuin on antanut useita Puolan oikeusvaltiotilannetta koskevia tuomioita (mm. 24.6.2019 asiassa C-619/18, 5.11.2019 asiassa C-192/18, 19.11.2019 yhdistetyissä asioissa C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, 17.12.2020 asiassa C-354/20, 15.7. asiassa C-791/19, 6.10.2021 asiassa C-487/19 ja 16.11.2021 yhdistetyissä asioissa C748/19–C-754/19). Osassa näitä asioista on ollut kyse puolalaisten tuomioistuinten esittämistä ennakkoratkaisupyynnöistä ja osassa komission nostamista rikkomuskanteista. Erityisesti on syytä mainita rikkomuskanne C-791/19, komissio v. Puola, joka koski Puolan tuomioistuinjärjestelmään kuuluvaa kurinpitojaostoa ja jossa EU:n tuomioistuin katsoi Puolan rikkovan unionin oikeutta. Koska Puola ei ole korjannut tilannetta, komissio on käynnistänyt sitä kohtaan uuden rikkomusmenettelyn, jossa EU:n tuomioistuin voi määrätä Puolalle rahallisia seuraamuksia.

Parhaillaan on myös vireillä useita Puolan oikeusvaltiotilanteeseen liittyviä EU-tuomioistuinasioita. Asiassa C-204/21 R EU:n tuomioistuin antoi 14.07.2021 väli-toimimääräyksen, jossa se määräsi Puolan keskeyttämään toistaiseksi eräiden Puolan tuomioistuinlaitosta koskevien lakien soveltamisen. Tämän määräyksen noudattamatta jättämisestä määrättiin 27.10.2021 miljoonan euron päivittäinen uhkasakko. Tätä sakkoa alennettiin 500 000 euroon 21.4.2023 annetulla määräyksellä, koska Puolan katsottiin toteuttaneen osan vaa-dituista toimista. Vireillä on myös useita puolalaisten tuomioistuinten esittämiä Puolan oikeuslaitosta koskevia ennakkoratkaisupyynnöitä.

Suomi on osallistunut väliintulijana edellä mainittujen kanneasioiden C-791/19 ja C-204/21 käsittelyyn ja esittänyt huomautuksia ennakkoratkaisuasioissa C-615/20 ja C-521/21. EU-tuomioistuin katsoi kaikissa näissä asioissa antamissaan tuomioissa, että Puolan tuomioistuinlaitosta koskevat uudistukset ovat olleet unionin oikeuden vastaisia.

Vaikka Puola on annettujen tuomioiden johdosta perunut joitain uudistuksia, useat komission perustellussa päätösehdotuksessaan esittämät huolet ovat eri tahojen esittämien arvioiden mukaan edelleen ajankohtaisia. Vuoden 2023 oikeusvaltiokertomuksessa toistetaan vakava huoli Puolan oikeuslaitoksen riippumattomuuteen liittyen. Niin ikään korruptiontorjunnan viitekehys ja median valvontaviranomaisen itsenäisyys ovat edelleen huolenaiheita. Lisäksi kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristön todetaan olevan hyvin rajoitettu.

Puolan toimia koskevat huolet ulottuvat myös oikeusvaltioperiaatetta laajemmalle. Oikeusjärjestelmä uudistuksilla on todettu olevan vaikutusta naisten oikeuksien toteutumiseen esimerkiksi seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien osalta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Unionin perustana olevista arvoista määrätään SEU 2 artiklassa.

SEU 7 artiklan mukainen mekanismi jakaantuu kahteen vaiheeseen, SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaiseen ensimmäiseen vaiheeseen (ennaltaehkäisevä vaihe) ja SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaiseen toiseen vaiheeseen (sanktiomahdollisuus).

SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan, Euroopan parlamentin tai Euroopan komission perustellusta ehdotuksesta Euroopan parlamen-

tin hyväksynnän saatuaan todeta jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Ennen tämän toteamista neuvosto kuulee kyseistä jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti todeta, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja. Tämän jälkeen neuvosto voi päättää sanktioista. Asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, mukaan lukien äänioikeus neuvostossa, voidaan pidättää väliaikaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti on käsitellyt Puolan oikeusvaltiotilannetta mm. seuraavasti: Euroopan parlamentin päätöslauselmat 2015/3031(RSP), 2016/2774(RSP), 2017/2931(RSP), 2018/2541(RSP), 2020/2513(RSP) ja 2017/0360R(NLE).

Ks. myös Euroopan parlamentin päätöslauselma ”Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa ja ehdollisuusjärjestelmästä annetun asetuksen (EU, Euratom) 2020/2092 soveltaminen” (2021/2711(RSP)).

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

E 7/2018 vp jatkokirjeineen.

Mm. EU/774/2022-VNK-2 (osana neuvostopakettia EU/5/2023-VNK-32), EU/774/2022-VNK-1 (osana neuvostopakettia EU/164/2022-VNK-13), VNEUS2021-00994 (osana neuvostopakettia EUN 114/2021), VNEUS2021-00549 (osana neuvostopakettia EUN 54/2021) ja VNEUS2020-00879 (osana neuvostopakettia EUN 106/2020 vp).

Ks. myös valtioneuvoston selvitykset: Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp), Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E 17/2019 vp jatkokirjeineen), Oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen vahvistamisesta EU:ssa (E 66/2013 vp jatkokirjeineen), Oikeusvaltiotilanne Unkarissa (E 80/2018 vp), EU:n oikeusalan tulostaulu 2021 (E 113/2021 vp) ja Komission työohjelma vuodelle 2022 (E 122/2021 vp).

Eduskunnan osalta ks. muun muassa LaVL 6/2009 vp, LaVL 16/2013 vp, LaVL 5/2016 vp, LaVL 1/2017 vp, LaVL 2/2018 vp, LaVL 23/2018 vp, LaVL 6/2021 vp sekä SuVL 1/2019 vp ja SuVM 1/2021 vp. Suuri valiokunta suhtautuu huolestuneesti ja vakavasti oikeusvaltioperiaatteen loukkaamiseen tai sen vaaraan jäsenvaltioissa, erityisesti Puolassa ja Unkarissa. Kielteinen oikeusvaltiokehitys rapauttaa sitä arvopohjaa, jonka päälle EU on rakennettu.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistetuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan.

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Useat Euroopan ja kansainvälisen tason toimijat, kuten Venetsian komissio ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu, ovat ilmaisseet huolensa Puolan oikeusvaltiotilanteesta. Puolan tilanne ja erilaiset välineet, joilla tilanteeseen voitaisiin saada kohennusta, ovat nousseet esiin monissa yhteyksissä.

Komissio antoi 30.9.2020 ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen, jossa esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä sekä 27 maakohtaisessa luvussa arviointi kustakin jäsenvaltiosta. Komission oikeusvaltiokertomuksen yleisen osan pohjalta käydään neuvostossa vuosittain syksyllä horisontaalinen oikeusvaltiovuoropuhelu, minkä lisäksi maakohtaisia lukuja tarkastellaan puolivuositain viiden jäsenvaltion osalta kerrallaan neuvoston ns. protokollajärjestyksessä.

Komissio antoi 5.7.2023 neljännen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksensa, jossa esitetään ensimmäistä kertaa arviot jäsenvaltioille edellisessä kertomuksessa osoitetuista suosituksista. Oikeusvaltiokertomuksen yleisestä osasta käytiin keskustelu syyskuun yleisten asioiden neuvostossa 19.9.2023. Maakohtainen dialogi järjestettiin yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023, jolloin käsiteltiin Tanskan, Saksan, Irlannin, Viron ja Kreikan maakohtaiset luvut. Puheenjohtajavaltio Espanja on käynnistänyt neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun arvioinnin Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella annetuissa puheenjohtajan päätelmissä ehdotetulla tavalla. Espanja tavoittelee asiasta neuvoston päätelmiä joulukuun yleisten asioiden neuvostossa (12.12.2023).

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) on tullut voimaan vuoden 2021 alussa. Tarkoituksena on luoda ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen). Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 asetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa. Komissio käynnisti virallisesti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Menettelyn myötä komissio päätyi antamaan neuvostolle täytäntöönpanopäätösehdotuksen unionin budjetin suojaamiseksi Unkarissa havaittujen oikeusvaltioperiaatteen rikkomusten vuoksi 18.9.2022 (kts. E 117/2022 vp). Komissio antoi 30.11.2022 arvionsa Unkarin korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta, jonka mukaan korjaavilla toimenpiteillä ei ole vastattu riittävällä tavalla Unkarissa havaittuihin puutteisiin. Komissio vahvisti aiemman arvionsa johtopäätökset neuvostolle 9.12.2022 toimitetussa kirjeensä. Neuvosto hyväksyi 15.12.2022 neuvoston täytäntöönpanopäätöksen, jolla keskeytettiin Unkarin koheesiosaannosta 6,3 miljardia euroa.

Puolan huonontunut oikeusvaltiotilanne heijastui myös sen kansallisen elpymissuunnitelman EU-tason käsittelyyn. Puola jätti kansallisen suunnitelmansa komissiolle toukokuun alussa 2021 ja se hyväksyttiin Ecofin-neuvostossa 17.6.2022. Puola ei kuitenkaan ole toistaiseksi täyttänyt elvytysrahoituksen maksatuksille asetettuja ennakkoehtoja, ”virstanpylväitä”, eikä esittänyt maksatuspyyntöä komissiolle. Puolassa oli merkkejä edistymisestä asetettujen ennakkoehtojen osalta alkuvuodesta 2023, mutta rahoitusehdot täytävä lainsäädäntöuudistus jäi vahvistamatta. Puolan elvytysrahoituksessa ei ole toistaiseksi edetty, eikä maa ole esittänyt maksatuspyyntöä komissiolle.

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous päätti 28.1.2020 aloittaa yleiskokouksen sääntöjen mukaisen monitorointiprosessin, jossa yleiskokouksen on tarkoitus selvittää, miten Puola täyttää muun muassa demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta koskevat jäsenvelvoitteensa. Euroopan neuvoston ja eräiden jäsenvaltioiden puolelta on vedottu Puolaan, ettei se irtisanoisi Istanbulin sopimusta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut useita ratkaisuja Puolan oikeusvaltiotilanteesta.

Euroopan tuomarineuvostojen verkosto erotti lokakuussa 2021 Puolan tuomarineuvoston verkoston jäsenyydestä todeten, ettei Puolan tuomarineuvosto enää täytä verkoston jäsenyyden ehtoja (riippumattomuus toimeenpanovallasta ja lainsäätäjistä sekä tuomioistuinten riippumattoman päätöksenteon tukeminen).

Myös eräiden muiden jäsenvaltioiden, kuten Unkarin, oikeusvaltiotilanne on herättänyt huolta. Euroopan parlamentti päätti 12.9.2018, että se pyytää neuvostoa käynnistämään menettelyn, jossa neuvosto voisi todeta, että on selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin yhteisiä arvoja (SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely). Yleisten asioiden neuvostossa saatiin tilannekatsaus puheenjohtajavaltiolta 16.10. sekä 11.12.2018, 19.2., 9.4.2019, 22.9.2020 ja 14.12.2021. Unkarin kuulemiset järjestettiin yleisten asioiden neuvostossa 16.9. ja 10.12.2019, 22.6.2021, 23.5.2022, 18.11.2022 sekä 30.5.2023. Myös Unkarin oikeusvaltiotilanne on heijastunut sen kansallisen elpymissuunnitelman käsittelyyn.

Asiakirjat

Komission perusteltu ehdotus neuvoston päätökseksi sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta, (COM/2017/0835 lopull.)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anne Lamminmäki, VNEUS, 0295 160 129

VAHVA-tunnus

EU/774/2022

Liitteet -

Viite -

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/785/2022-VNK-3

Lamminmäki Anne

6.11.2023

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023; Unionin yhteiset arvot ja Unkari; Euroopan parlamentin ehdotus neuvoston päätökseksi

Kokous

Napsauta tähän ja kirjoita tarvittaessa kokouksen virallinen nimi ja päivämäärä(t).

Eduskuntatunnus

E 80/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan parlamentti antoi 12.9.2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Euroopan parlamentti päivitti arvionsa Unkarin tilanteesta 15.9.2022 julkaisemassaan mietinnössä.

Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa kuudesti, edellisen kerran 30.5.2023. Lisäksi yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsauksia ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi 14.12.2021.

Yleisten asioiden neuvoston asialistalla 15.11.2023 on Unkaria koskevassa SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisessa menettelyssä annettava tilannekatsaus. Kyseessä on järjestyksessään seitsemäs tilannekatsaus. Kokouksessa ei tehdä asiasisältöä koskevia päätöksiä. Neuvoston kannanmuodostus ei siten ole vielä ajankohtaista.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 17/2018 vp (EJ 3/2023 vp)

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on olennainen osa EU:n oikeusjärjestystä ja identiteettiä ja ennakkoodellytys demokraattisten ydinarvojen ylläpitämisessä. Näiden ohella oikeusvaltioperiaatteen avulla pidetään yllä EU:n sisämarkkinoiden toiminnalle keskeistä jäsenvaltioiden keskinäisluottamusta ja tuetaan investointeja suosivaa liikeympäristöä.

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 80/2018 vp

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Ne on huomioitava kaikessa EU:n ja jäsenvaltioiden toiminnassa, samoin kuin muut kansainvälisen oikeuden velvoitteet. Suomi jatkaa vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään unionissa tiukasti kiinni.

Toimia oikeusvaltion vahvistamiseksi on jatkettava. EU:n oikeusvaltiovälineitä tulee kehittää edelleen ja niiden tulee olla tarkoituksensa mukaisessa käytössä. Komissiolla on keskeinen rooli EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen varmistamisessa, ja on tärkeää, että komissio käyttää välineitään aktiivisesti.

On keskeistä, että Unkaria koskeva SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely antaa neuvostolle vankan pohjan arvioida tilannetta ja tarkoituksenmukaista etenemistapaa. Menettelyn pohjana tulee olla asianmukainen, objektiivinen, luotettava ja todennettavissa oleva tieto. Kuulemisen pohjalta Suomi arvioi jatkomenettelyn.

Komissiolla on runsaasti asiantuntemusta, jota voitaisiin hyödyntää tässä prosessissa. Suomi on tukenut komission keskeistä roolia oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen seurannassa ja valvonnassa EU:ssa. Myös Euroopan neuvoston ja muiden tunnustettujen EU:n ulkopuolisten asiantuntijatahojen kuulemista prosessin edetessä voitaisiin tarvittaessa harkita.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan parlamentti hyväksyi 12.9.2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla sen toteutukseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja (nk. Sargentinin raportti). Tämä on ensimmäinen kerta, kun parlamentti on tehnyt SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen ehdotuksen neuvostolle. Päätösehdotuksen taustalla on Euroopan parlamentin pitkään jatkunut huoli Unkarin oikeusvaltio- ja demokratiatilanteesta. Euroopan parlamentti totesi vuonna 2018 merkittävimmiksi huolenaiheiksi mm. oikeuslaitoksen itsenäisyyden, sananvapauden, korruption sekä vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden oikeudet. Euroopan parlamentin esittämät huolet ovat laaja-alaisia, ja niitä on kuvattu yksityiskohtaisemmin E-kirjeessä 80/2018 vp.

Euroopan parlamentti päivitti arvionsa Unkarin oikeusvaltiotilanteesta 15.9.2022 julkaisutussa mietinnössä. Euroopan parlamentti toisti mietinnössään huolensa vuonna 2018 tunnustettujen poliittisten osa-alueiden osalta arvioiden tilanteen heikentyneen edelleen SEU 7 artiklan mukaisen prosessin aloittamisen jälkeen. Merkittävimmiksi Unkaria koskeviksi huolenaiheiksi Euroopan parlamentti toteaa mietinnössään oikeuslaitoksen itsenäisyyden, korruption, mediakentän moninaisuuden sekä vaalijärjestelmän toimivuuden. Euroopan parlamentti katsoo mietinnössään niin ikään, ettei Unkaria voida enää pitää täytenä

demokratiana vaan vaaliautokratiaan perustuvana sekajärjestelmänä (hybrid regime of electoral autocracy), eli järjestelmänä, jossa vaaleja järjestetään, mutta demokratian normeja ja standardeja ei kunnioiteta. Euroopan parlamentti edellyttääkin EU-instituutioilta vahvempia toimia tilanteeseen puuttumiseksi.

Unkarin tilannetta on käsitelty yleisten asioiden neuvostossa tilannekatsauksen muodossa yhteensä kuusi kertaa: 16.10. ja 12.11.2018, 19.2. ja 9.4.2019, 22.9.2020 sekä 14.12.2021. Kuulemiset Unkarin tilanteesta käynnistettiin 16.9.2019 pidetyssä yleisten asioiden neuvostossa, minkä jälkeen kuulemisia on järjestetty 10.12.2019, 22.6.2021, 23.5.2022, 18.11.2022 ja 30.5.2023. Viimeisimmässä kuulemisessa nousi esiin mm. oikeuslaitoksen riippumattomuus, EU:n tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpano, sananvapaus ja opettajien oikeudet, median vapaus ja median moninaisuus, korruption torjunta ja eturistiriidat, vähemmistöjen (erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä maahanmuuttajien) oikeudet sekä poikkeustila ja lainvalmistelun avoimuus.

Vuoden 2023 oikeusvaltiokertomuksessa todetaan Unkarin edistäneen oikeuslaitoksen itsenäisyyttä edistäviä toimia osana vuoden 2022 oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä annettuja suosituksia sekä eurooppalaisen talouspoliittisen ohjausjakson suosituksia ja Unkarin kansallisen elpymissuunnitelman toimia. Korkean tason korruptioon puuttuminen on edelleen vakava huolenaihe. Median vapauden ja median moninaisuuden osalta ei ole nähty myönteistä kehitystä. Hätätilojen pitkittyneen käytön katsotaan heikentävän oikeusvarmuutta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Unionin perustana olevista arvoista määrätään SEU 2 artiklassa.

SEU 7 artiklan mukainen mekanismi jakaantuu kahteen vaiheeseen, SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaiseen ensimmäiseen vaiheeseen (ennaltaehkäisevä vaihe) ja SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaiseen toiseen vaiheeseen (sanktiomahdollisuus).

SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan, Euroopan parlamentin tai Euroopan komission perustellusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan todeta jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Ennen tämän toteamista neuvosto kuulee kyseistä jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti todeta, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja. Tämän jälkeen neuvosto voi määräenemmistöllä päättää sanktioista. Asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, mukaan lukien äänioikeus neuvostossa, voidaan pidättää väliaikaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti on käsitellyt Unkarin oikeusvaltiotilannetta mm. seuraavasti: Euroopan parlamentin päätöslauselmat 2015/2700(RSP), 2017/2656(RSP), 2017/2131(INL), 2020/2513(RSP) ja mietintö 2018/0902R(NLE) ja tähän liittyvä päätöslauselma C9-0000/2022.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

E 80/2018 vp

Mm. EU/785/2022-VNK-2 (osana neuvostopakettia EU/5/2023-VNK-32), EU/785/2022-VNK-1 (osana neuvostopakettia EU/164/2022-VNK-23), VNEUS2022-00459 (osana neuvostopakettia EUN 56/2022 vp), VNEUS2020-00880 (osana neuvostopakettia EUN 106/2020 vp).

Ks. myös valtioneuvoston selvitykset: Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp), Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E 17/2019 vp jatkokirjeineen), Oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen vahvistamisesta EU:ssa (E 66/2013 vp jatkokirjeineen), Oikeusvaltiotilanne Unkarissa (E 80/2018 vp) sekä komission ehdotus neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi unionin talousarvion suojaamiseksi Unkarissa tapahuneiden oikeusvaltion periaatteiden rikkomusten vuoksi (E 117/2022 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan.

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

SEU 7 artiklan menettelyä on pidetty käytännössä viimekätisenä keinona ja sen soveltamiskynnystä korkeana. Artiklaa on ensi kertaa sovellettu joulukuussa 2017, kun komissio teki perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi SEU 7 artiklan 1 kohdan soveltamisesta Puolan oikeusvaltiotilanteeseen. Puolaa on kuultu yleisten asioiden neuvostossa kuudesti, ja lisäksi on saatu useita tilannekatsauksia (ks. tarkemmin E 7/2018 vp jatkokirjeineen).

Unkari nosti lokakuussa 2018 EU:n tuomioistuimessa kanteen Euroopan parlamenttia vastaan tässä perusmuistiossa käsitellyn parlamentin 12.9.2018 hyväksymän perustellun ehdotuksen kumoamiseksi menettelyllisin perustein (asia C-650/18). EU:n tuomioistuin hylkäsi Unkarin kanteen tuomiollaan 3.6.2021. EU:n tuomioistuin katsoi, että Euroopan

parlamentti jätti perustellusti ottamatta huomioon äänestämästä pidättymiset laskiessaan annettuja ääniä kyseistä päätöslauselmaa annettaessa.

Useat Euroopan ja kansainvälisen tason toimijat, kuten Venetsian komissio ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu, ovat ilmaisseet huolensa Unkarin oikeusvaltiotilanteesta.

Komissio on myös käynnistänyt Unkaria vastaan useita rikkomusmenettelyjä, joilla on liittymä unionin arvojen kunnioittamiseen. Komissio teki 15.7.2022 päätöksen nostaa Unkaria vastaan jäsenyysvelvollisuuksien rikkomista koskevan kanteen EU-tuomioistuimessa. Kanne liittyy Unkarissa 2021 hyväksytyyn lainsäädäntöön, jonka pohjalta on mahdollista syrjiä seksuaalivähemmistöjen edustajia. Lainsäädännöllä kielletään mm. homoseksuaalisen materiaalin esittäminen alle 18-vuotiaille ja käytännössä sillä kielletään esimerkiksi homoseksuaalisuudesta ja sukupuolen korjaamisesta kertominen kouluissa. Komission mukaan lailla rikotaan sisämarkkinasääntelyä (esim. audiovisuaalisen median direktiivi, sähköisen kaupan direktiivi) ja myös yksilöiden perusoikeuksia ja EU:n arvoja. Komissio kanne julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 13.3.2023 asianumerolla C-769/22. Suomi osallistuu väliintulijana kanneasian käsittelyyn tukien kantajana olevaa komissiota.

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) on tullut voimaan vuoden 2021 alussa. Asetuksella luodaan ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen). Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 asetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa (C-156/21 ja C-157/21). Suomi oli asioissa väliintulijana tukien asetuksen pysymistä voimassa ja kanteiden hylkäämistä. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa.

Komissio käynnisti virallisesti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Menettelyn myötä komissio päätyi antamaan neuvostolle täytäntöönpanopäätösehdotuksen unionin budjetin suojaamiseksi Unkarissa havaittujen oikeusvaltioperiaatteen rikkomusten vuoksi 18.9.2022 (kts. E 117/2022 vp). Komissio antoi 30.11.2022 arvionsa Unkarin korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta, jonka mukaan korjaavilla toimenpiteillä ei ole vastattu riittävällä tavalla Unkarissa havaittuihin puutteisiin. Komissio vahvisti aiemman arvionsa johtopäätökset neuvostolle 9.12.2022 toimitetussa kirjeessä. Neuvosto hyväksyi 15.12.2022 neuvoston täytäntöönpanopäätöksen, jolla jäädytettiin Unkarin koheesiosaannosta 6,3 miljardia euroa. Ehdollisuusasetuksen mukaisesti komission tulee raportoida Unkarin edistymisestä korjaavien toimenpiteiden edistämiseksi vuoden kuluttua täytäntöönpanopäätöksen antamisesta.

Unkarin oikeusvaltiotilanne on myös heijastunut sen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman käsittelyyn. Komission arvio suunnitelmasta julkaistiin 30.11.2022 ja neuvosto hyväksyi suunnitelmaa koskevan täytäntöönpanopäätöksen 15.12.2022. Suunnitelman koko on noin 5,8 miljardia euroa. Komission positiivisen arvion ehtona oli Unkarille asetettujen 27 välitavoitteen täyttäminen ennen ensimmäistä maksatuspyyntöä. Välitavoitteisiin sisältyy oikeusvaltiouudistuksia edistäviä tavoitteita, ml. ehdollisuusasetusmenettelyn yhteydessä edistettyjen korjaavien toimenpiteiden tehokas täytäntöönpano. Unkarin parlamentti hyväksyi 3.5.2023 oikeuslaitoksen uudistuksia koskevan lainsäädäntöpaketin, jolla mm. vahvistetaan valtakunnallista tuomarineuvostoa, poistetaan viranomaisien mahdollisuus tehdä valitus perustuslakituomioistuimeen ja tehdään muutoksia oikeuslaitoksen nimityskäytäntöihin. Laki tuli voimaan 1.6.2023 ja Unkarin hallitus katsoo sen myötä täyttäneensä nk. rahoituksen horisontaalisen asetuksen (CPR-asetus) mukaisten horisontaalisten edellytysten vaatimukset oikeuslaitoksen riippumattomuuden osalta sekä oikeuslaitosta koskevat välitavoitteet elpymissuunnitelman osalta. Unkari ei ole esittänyt maksupyyntöä elpymisrahoista.

Komissio antoi 30.9.2020 ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen, jossa esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä sekä 27 maakohtaisessa luvussa arviointi kustakin jäsenvaltiosta. Komission järjestyksessään neljäs oikeusvaltiokertomus annettiin 5.7.2023, jossa esitetään ensimmäistä kertaa arviot jäsenvaltioille edellisessä kertomuksessa osoitetuista suosituksista.

Oikeusvaltiokertomuksen yleisestä osasta käytiin keskustelu syyskuun yleisten asioiden neuvostossa 19.9.2023. Maakohtainen dialogi järjestettiin yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023, jolloin käsiteltiin Tanskan, Saksan, Irlannin, Viron ja Kreikan maakohtaiset luvut. Puheenjohtajavaltio Espanja on käynnistänyt neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun arvioinnin Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella antamissa puheenjohtajan päätelmissä ehdotetulla tavalla. Espanja tavoittelee asiasta neuvoston päätelmiä joulukuun yleisten asioiden neuvostossa (12.12.2023).

Asiakirjat

Euroopan parlamentin päätöslauselma 12.9.2018 ehdotuksesta, jolla neuvostoa pyydetään toteamaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja [2017/2131(INL)]. Euroopan parlamentin mietintö 15.9.2022, [2018/0902R(NLE)], joka on jatkoa Euroopan parlamentin mietinnölle vuodelta 2018.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anne Lamminmäki, VNEUS, 0295 160 129

VAHVA-tunnus

EU/785/2022

Liitteet -

Viite -

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/362/2023-VNK-10

Siivola Heli

2.11.2023

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023; Euroopan tulevaisuus

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Myöntäessään kesäkuussa 2022 Ukrainalle ja Moldovalle ehdokasmaan aseman Eurooppa-neuvosto korosti, että kunkin maan edistyminen kohti EU:n jäsenyyttä riippuu sen omista ansioista kriteerien täyttämässä. Lisäksi on otettava huomioon EU:n kyky ottaa vastaan uusia jäseniä (*EU's capacity to absorb new members*).

Eurooppa-neuvoston jäsenten Granadassa 6.10.2023 antamassa julistuksessa korostetaan EU:n ja tulevien jäsenvaltioiden tarvetta valmistautua laajentumiseen. Jäseniksi pyrkivien maiden on tehostettava uudistuspyrkimyksiään erityisesti oikeusvaltion alalla. Rinnakkain liittymisprosessin kanssa EU:n on edettävä tarvittavassa sisäisessä pohjatyössä ja uudistuksissa.

Eurooppa-neuvosto määrittelee tarkemmat puitteet keskustelulle EU:n valmistautumisesta mahdolliseen laajentumiseen. Tarkoituksena on tarkastella laajentumisen vaikutuksia EU-politiikkoihin, rahoitukseen sekä toimielimiin ja päätöksentekoon.

Eurooppaministerit ovat käyneet aiheesta alustavia keskusteluja epävirallisissa kokouksissaan 21.–22.6.2023 Tukholmassa ja 27.–28.7.2023 Murciassa sekä epävirallisella lounaalla 24.10.2023 yleisten asioiden neuvoston yhteydessä. Näitä alustavia keskusteluja on tarkoitus jatkaa 15.11.2023 yleisten asioiden neuvostossa.

Komissiossa on käynnistynyt työ laajentumisen vaikutusten arvioinnista EU-politiikkoihin. Komissio antaa vuoden 2024 toisella neljänneksellä tiedonannon laajentumista edeltävistä uudistuksista ja politiikanalojen uudelleentarkasteluista. Yksityiskohtaisemmat ehdotukset jäävät kesäkuun 2024 Euroopan parlamentin vaalien jälkeen nimitettävälle uudelle komissiolle. Komission ehdotusta unionin seuraavaksi monivuotiseksi rahoituskehikseksi (2028-) odotetaan kesällä 2025.

Keskustelu aiheesta kytkeytyy myös EU:n strategisen ohjelman 2024–2029 valmisteluun. Eurooppa-neuvoston on määrä hyväksyä kesäkuussa 2024 järjestettävien Euroopan parlamentin vaalien jälkeen strateginen ohjelma, jossa määritetään prioriteetit uudelle viisivuotiskaudelle ja joka toimii ohjeistuksena tulevalle komission puheenjohtajalle. Keskustelu tulevan viisivuotiskauden prioriteeteista aloitettiin Granadassa 6.10.2023 järjestetyssä Eurooppa-neuvoston jäsenten epävirallisessa kokouksessa.

Suomen kanta

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Suomen EU-politiikan prioriteetit ovat kilpailukykyyn edistäminen, EU:n globaalien roolien vahvistaminen, EU:n puolustusyhteistyön syventäminen, sisämarkkinoiden kehittäminen, talouskasvun vauhdittaminen, puhtaan energian investointien edistäminen, luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen ja kansallinen päätöksenteko metsäpolitiikassa, ruoantuotannon omavaraisuuden turvaaminen, lähialueiden vakauttaminen sekä ulkorajojen vahvistaminen. Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista sekä korruption torjuntaa EU:ssa. Suomen etu on EU:n kehittäminen paremmaksi ja toimivammaksi unioniksi.

Valtioneuvoston avaintavoitteista seuraavalle EU-vaalikaudelle 2024–2029 ollaan valmistelemassa E-kirjettä.

Komission tiedonanto laajentumista edeltävistä uudistuksista ja toimintapolitiikan uudelleentarkasteluista (huhti–kesäkuussa 2024) on yksi valtioneuvoston kolmesta pääprioriteetista komission vuoden 2024 työohjelmassa. Aiheesta laaditaan valtioneuvoston ennakkovaikuttamislinjaukset sisältävä E-kirje.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi antaa tukensa Ukrainan eurooppalaiselle polulle. Suomi suhtautuu avoimesti jäsenyyuskriteerit täyttävien maiden liittymiseen EU:n jäseneksi. Kaikkien jäsen ehdokkaiden kohdalla Suomi pitää tärkeänä EU:n luotettavuutta ja uskottavuutta neuvottelukumppanina ja korostaa jäsenyyuskriteerien täyttymisen tärkeyttä.

Valtioneuvoston kantoja laajentumiseen tarkennetaan komission vuotuista laajentumispa-kettia (8.11.2023) koskevassa E-kirjeessä.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajavaltion keskustelupaperia ei ole vielä jaettu.

Epävirallisessa eurooppaministerikokouksessa 27.–28.9.2023 puheenjohtaja (Espanjan ulkoministeri José Manuel Albares) korosti laajentumispolitiikan kasvanutta merkitystä. Kyse on geopolittisesta realiteetista. Keskustelun sävy on muuttunut. Enää ei puhuta, tuleeko laajentumista vai ei, vaan miten ja koska. Samalla on tärkeää varmistaa unionin

tehokas toiminta ja säilyttää EU arvoyhteisönä. Komissio (laajentumiskomissaari Várheilyi) painotti, että laajentuminen tulee nähdä investointina Euroopan rauhaan, turvallisuuteen ja vaurauteen pitkällä aikavälillä. Komissio korosti, että kyse on ansioihin perustuvasta (merit-based) prosessista. Ehdokasmaiden oma suoriutuminen määrittää etenemistä. Rinnakkain laajentumisprosessin kanssa on pohdittava, miten EU itse voi valmistautua laajentumiseen.

Etenkin Ukrainan EU-jäsenyydellä olisi merkittäviä vaikutuksia unionin toimintaan. Jäsenvaltiot ovat olleet yhtä mieltä tarpeesta aloittaa keskustelu EU:n sisäisestä valmistautumisesta mahdolliseen laajentumiseen. Samalla on korostettu, että EU:n tulee olla luotettava neuvottelukumppani hakijamaiden edetessä jäsenyysedellytysten täyttämässä.

Jäsenvaltioiden kesken on laaja yhteisymmärrys siitä, että EU:n toimintaa tulee kehittää ensisijaisesti nykyisten perussopimusten puitteissa. Myös komissio sekä neuvoston pääsihteeristö ja oikeuspalvelu katsovat, että laajentuminen ei edellytä perussopimusmuutoksia.

Erityisesti on pidetty tärkeänä tarkastella laajentumisen vaikutuksia EU-politiikkoihin ja rahoitukseen. Komission arviota laajentumisen vaikutuksista (kevätkaudella 2024 annettava tiedonanto) on pidetty tarpeellisena. Alustavissa keskusteluissa on nostettu esille erityisesti oikeusvaltioperiaatteen turvaaminen, sisämarkkinoiden toiminnan varmistaminen sekä laajentumisen vaikutukset maatalouspolitiikkaan ja koheesiopolitiikkaan. Laajentumisen budjettivaikutusten on katsottu edellyttävän huolellista arviointia ja analyysiä. Toisaalta on pidetty tärkeänä puhua myös siitä, mitkä olisivat kustannukset, jos EU ei laajenisi. Nykytilanteessa laajentuminen nähdään pitkälti välttämättömyytenä, myös turvallisuussyistä. Laajentumisen on korostettu tuovan myös EU:lle uusia mahdollisuuksia muun muassa kasvavien sisämarkkinoiden myötä.

EU:n toimielimiä ja päätöksentekoa koskevat institutionaaliset kysymykset pyrittiin ratkaisemaan aikaa kestäväällä tavalla jo Lissabonin sopimuksessa (2009). Esimerkiksi EU:n keskeisten toimielinten kokoonpanoja (komission koko, Euroopan parlamentin paikkajako) voidaan muuttaa perussopimuksia avaamatta. Myös lähes kaikissa neuvoston yksimielisyyttä edellyttävissä asioissa voitaisiin jo nyt siirtyä määräenemmistöpäätöksiin, jos jäsenvaltiot yksimielisesti näin haluaisivat. Samoin useimmilla aloilla olisi jo nyt haluttaessa mahdollista siirtyä erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. EU:n perussopimukset mahdollistavat tietyillä aloilla myös nopeamman etenemisen pienemmällä jäsenvaltiojoukolla. Jäsenvaltioiden kesken on erilaisia näkemyksiä siitä, missä määrin institutionaaliset uudistukset olisivat tarpeen nykyisten perussopimusten puitteissa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

EU:n perussopimusten mukaisesti Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin ulkoasiainvaliokunta (AFET) ja perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunta (AFCO) valmistelevat oma-aloitemietintöä EU-integraation syventämisestä tulevaa laajentumista silmällä pitäen (2023/2114(INI)). Raportoijina ovat Petras Auštrevičius (AFET, Renew Europe) ja Pedro Silva Pereira (AFCO, S&D). Tämänhetkisten tietojen mukaan mietintö on tarkoitus käsitellä täysistunnossa 15.1.2024.

Euroopan parlamentti valmistelee myös erittäin kunnianhimoisia ehdotuksia EU:n perussopimusten muuttamisesta (2022/2051(INL)). Aihetta koskeva mietintöluonnos hyväksyttiin parlamentin AFCO-valiokunnassa 25.10.2023 äänin 19 puolesta, 6 vastaan ja 1 tyhjä, ja siihen liittyvä päätöslauselma äänin 20 puolesta ja 6 vastaan. AFCO-valiokunnassa hyväksytty mietintöluonnos ei ole vielä saatavilla. Tämänhetkisten tietojen mukaan mietintö on tarkoitus hyväksyä parlamentin täysistunnossa 20.11.2023.

Perussopimusten avaamiseen Eurooppa-neuvostossa tarvittava jäsenvaltioiden enemmistö ei vaikuta todennäköiseltä lähitulevaisuudessa. Perussopimusten muutosprosessi voidaan käynnistää jäsenvaltioiden yksinkertaisella enemmistöllä, mutta sen päättäminen edellyttää jäsenvaltioiden yksimielisyyttä ja muutosten ratifiointia kaikissa jäsenvaltioissa. Jäsenvaltioiden kesken on laaja yhteisymmärrys siitä, että perussopimuksia ei kannata avata ilman jäsenvaltioiden yhteistä tahtotilaa ja selkeää visiota tavoiteltavista muutoksista.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komission puheenjohtaja von der Leyen korosti 13.9.2023 unionin tilaa koskevassa puheessaan, ettei unionin laajentuminen voi jäädä odottamaan perussopimusmuutoksia. Se on tehtävissä ja EU:n on oltava siihen valmis nopeammin. Von der Leyen korosti tarvetta tarkastella laajentumisen vaikutuksia EU:n politiikanaloihin ja totesi, että komissio alkaa valmistella arvioita siitä, millaisia mukautuksia kullekin politiikan alueelle on tehtävä laajempaa unionia varten. Lisäksi on mietittävä EU:n toimielimiä ja niiden toimintaa, keskusteltava EU:n budjetin tulevaisuudesta (mitä rahoitettaisiin, missä muodossa rahoitus olisi ja mistä lähteistä rahoitettaisiin) ja varmistettava uskottavat turvallisuussitoumukset. Komissio aikoo esittää ajatuksiaan Eurooppa-neuvostolle Belgian puheenjohtajakaudella (kevät 2024). Komission vuoden 2024 työohjelman mukaan komissio tulee antamaan aiheesta tiedonannon (Communication on pre-enlargement reforms and policy reviews) vuoden 2024 toisella neljänneksellä.

Asiakirjat

Puheenjohtajavaltion keskusteluasiakirjaa ei ole vielä jaettu.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK / EU-erityisasiantuntija Heli Siivola, p. 0295 160 476.
VNK / Lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, p. 0295 160 335.
UM, EUR-40 / Lähetystöneuvos Heli Hyypiä, p. 0295 350 878.
UM, EUR-20 / Lähetystöneuvos Elina Poikonen

VAHVA-tunnus

EU/362/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Ulkoministeriö

Perusmuistio

EU/3/2023-UM-150

Heikkilä Hanna

6.11.2023

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023; Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvosto saa Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) suhteista komission tilannekatsauksen. Windsorin puiteistoksi nimetty järjestely hyväksyttiin maaliskuussa ja komission tarkoituksena on antaa katsaus puiteiston täytäntöönpanoon ja EU-UK -suhteeseen yleisesti. Komission odotetaan informoivan yhteistyöstä mm. henkilöiden liikkuvuutta ja rajaturvallisuutta koskien. Mitään taustamateriaalia ei ollut käytettävissä tätä muistiota laadittaessa.

Suomen kanta

Suomi ottaa tilannekatsauksen tiedoksi.

Suomi edistää EU:n ja UK:n välistä vahvaa ja laaja-alaista kumppanuutta. On tärkeää pyrkiä kokonaisvaltaisesti positiiviseen ja vakaaseen EU-UK-suhteeseen. Yhteistyötä on pyrittävä vahvistamaan myös kauppa- ja yhteistyösopimukseen kuulumattomilla aloilla, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Windsorin puiteiston täytäntöönpanon ja soveltamisen aktiiviseen valvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Myös oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino, tasapuoliset toimintaedellytykset, sisämarkkinoiden yhtenäisyys ja EU:n päätöksenteon itsenäisyys ovat edelleen olennaisia perusedellytyksiä EU:n ja UK:n välistä suhdetta kehitettäessä. Jäsenmaiden on otettava nämä seikat sekä unionin kokonaisuus ja yhtenäisyys huomioon myös kehittäessään kahdenvälisiä suhteitaan UK:n kanssa.

Päätös käynnistää EU:n ja UK:n väliset dialogit kyberturvallisuutta ja terrorismin torjuntaa koskien on tervetullut. Yhteistyön vahvistaminen kyberturvallisuutta ja terrorismin torjuntaa koskien palvelee sekä EU:n että UK:n etuja. On tärkeää, että yhteistyön aloittaminen käynnistyy viivytyksettä. Pidämme tärkeänä, että ensimmäiset dialogit järjestetään kuluvan vuoden aikana.

Saavutettu yhteisymmärrys UK:n assosioitumisesta EU:n Horisontti Eurooppa tutkimus- ja innovaatio-ohjelmaan sekä Kopernikus –avaruusohjelmaan on tervetullut. Yhteistyö EU:n ja UK:n välillä tutkimus- ja avaruussektoreilla on myös Suomen kannalta tärkeää. Yhteistyö tukee suomalaisen tutkimuksen ja avaruustoiminnan etuja ja intressejä. Suomi pitää tärkeänä, että assosioituminen tulee voimaan suunnitellusti ilman viivytyksiä. Myös tutkimus- ja koulutussektorin henkilöliikkuvuutta on tärkeä edistää.

Pääasiallinen sisältö

EU-UK-suhde on Britannian EU-eron jälkeen kärsinyt jännitteistä. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on jossain määrin lisännyt UTP-koordinaatiota ja korostanut yhteistyön merkitystä, mutta kokonaisvaltaisen tasapainon löytäminen suhteeseen on ollut haasteellista.

Suhde pohjautuu kahteen sopimukseen: 1.2.2020 voimaan tulleeseen erosopimukseen, jolla puretaan UK:n jäsenyyssajan velvoitteet ja sovitaan Pohjois-Irlannin rajan järjestämisestä, sekä kaupp- ja yhteistyösopimukseen (TCA), joka käsittelee EU:n ja UK:n nyky-suhdetta. Sopimuksista TCA toimii pääosin tarkoitetulla tavalla. TCA jättää suhteen varsin etäiselle tasolle, mutta se sisältää runsaasti potentiaalia yhteistyön tiivistämiseksi monilla aloilla. Haasteet suhteessa ovat johtuneet pitkälti UK:n haluttomuudesta panna täytäntöön erosopimuksen liitteenä oleva Irlantia/Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirja ja soveltaa sitä asianmukaisesti.

Maaliskuussa 2023 EU ja UK pääsivät pitkien neuvotteluiden tuloksena yhteisymmärryksen nk. Windsorin puitteistosta (Windsor Framework), joka on useasta yhteisjulistuksesta, yksipuolisesta julistuksesta, päätöksestä, suosituksesta, säädösehdotuksesta ja kantapaperista koostuva järjestely. Puitteiston avulla helpotetaan UK:sta Pohjois-Irlantiin suuntautuvaa tavara kauppaa niin, että kova raja Irlannin saarella vältetään EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyyttä ja toimintaa vaarantamatta. Puitteisto koskee tullimenettelyjä, terveys- ja kasvinsuojelutoimia, valtiontukia, tullikiintiötä, lääkkeiden saatavuutta sekä arvonnalis- ja valmisteverotusta Pohjois-Irlannissa. Lisäksi puitteistoon sisältyvät vahvennettu konsultaatiomekanismi Pohjois-Irlannin toimijoita varten ja ns. Stormont Brake –häätäjarrumekanismi. Puitteiston nähdään vastaavan etenkin Pohjois-Irlannin sidosryhmien ja elinkeinoelämän konkreettisiin huoliin. Mikäli UK kykenee soveltamaan puitteistoa asianmukaisesti, edesauttaa se merkittävästi uuden sivun kääntämistä EU:n ja UK:n kokonaisuhteessa. Windsorin puitteiston sisältö on avattu yksityiskohtaisesti selvityksessä E 181/2022 vp.

EU-UK suhteen haasteet ovat estäneet yhteistyön konkreettisen edistämisen TCA-sopimuksessa sovituilakin aloilla. Windsorin puitteiston myötä keskustelut EU-UK –yhteistyön edistämisestä myös laajemmin ovat mahdollistuneet. EU:n ja UK:n intressit ovat yhteneväiset Euroopan turvallisuutta ja monia globaaleja kysymyksiä koskien. Ensimmäisenä positiivisena askeleena EU ja UK sopivat kyberturvallisuutta ja terrorismin torjuntaa koskevien dialogien käynnistämisestä. Ensimmäiset dialogit on tarkoitus järjestää kuluvan vuoden loppuun mennessä. Kaupan osalta TCA-sopimus ja yhteistyö toimivat tarkoitetulla tavalla, eikä siten merkittäviä kehityskohteita ole tuotu esille. UK:n lainsäädännön eriyttäminen EU:n lainsäädännöstä tulee tarkoittamaan lisääntyneitä kustannuksia EU-UK-kauppaa käyville yrityksille. EU seuraa tilannetta tarkasti, sillä TCA sisältää myös yksityiskohtaiset määräykset tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamisesta ja antaa mah-

dollisuuden reagoida yksipuolisilla toimilla, jos ympäristöä, ilmastoa, valtiontukia sekä työelämää ja sosiaalista suojelua koskevan sääntelyn eroavaisuus aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia osapuolten väliseen kauppaan.

Positiivinen askel yhteistyössä otettiin myös syyskuussa, kun EU ja UK pääsivät yhteisymmärrykseen UK:n assosioitumisesta EU:n Horisontti Eurooppa tutkimus- ja innovaatio-ohjelmaan sekä Kopernikus –avaruusohjelmaan. Assosiaation on määrä tulla voimaan 1.1.2024 ja se edellyttää sekä neuvoston että EU:n ja UK:n välisen TCA-sopimuksen alaisen erityiskomitean hyväksyntää.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvosto saa tilannekatsauksen, päätöksiä ei tehdä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentilla ei ole varsinaista roolia erosopimuksen eikä kauppaja yhteistyösopimuksen täytäntöönpanossa. Se on pidetty asiasta informoituna SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei suoria vaikutuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Merkitse käsittelyn pohjana olevien asiakirjojen viitetiedot, esim. COM-numero.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hanna Heikkilä/UM, p. 0295 351194
 Johannes Leppo/VNK, p. 0295 160335
 Tapio Rantanen/VNK, p. 0296 160223
 Sakarias Rantala/EUE, p. 0295 350496

VAHVA-tunnus

EU/311/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/1084/2023-VNK-4

Siivola Heli

2.11.2023

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023; Espanjan pyyntö EU:n kieliasetuksen muuttamiseksi; Tilannekatsaus

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 15.11.2023

Eduskuntatunnus

E 31/2023 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Espanjan hallitus esitti 17.8.2023 pyynnön katalaanin, baskin ja galician kielten lisäämisestä EU:n virallisiksi kieliksi. Espanja jakoi 3.9.2023 jäsenvaltioille ehdotuksen EU:n kieliasetuksen (asetus N:o 1/1958) muuttamiseksi edellä mainittujen Espanjan alueellisten kielten osalta. Ehdotukseen ei sisällynyt minkäänlaisia vaikutus- ja kustannusarvioita.

Espanja esitteli pyyntönsä 19.9.2023 yleisten asioiden neuvostossa. Neuvosto kävi aiheesta näkemystenvaihdon, jossa korostui tarve valmistella ja selvittää asiaa perusteellisemmin.

Yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023 saatiin puheenjohtajavaltion suullinen edistymisraportti ehdotuksen käsittelystä. Komissio on yhteistyössä muiden toimielimien kanssa laatimassa arviota ehdotuksen kustannusvaikutuksista. Jäsenvaltioille on tarkoitus jakaa päivitetty ehdotus. Käydyssä keskustelussa peräänkuulutettiin laajasti tarvetta arvioida ehdotusta ja sen vaikutuksia myös poliittisista, oikeudellisista ja käytännön näkökulmista.

Yleisten asioiden neuvostossa 15.11.2023 on tarkoitus saada tilannekatsaus asiasta.

Suomen kanta

Eduskunnalle 15.9.2023 annetun E-kirjeen (E 31/2023 vp) mukaisesti Suomi pitää tärkeänä turvata kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus unionissa.

Suomi suhtautuu kuitenkin varauksellisesti Espanjan pyyntöön lisätä kolme Espanjan alueellista virallista kieltä (katalaani, baski ja galicia) EU:n kieliasetuksen 1 artiklaan, jolloin niistä tulisi unionin virallisia ja työkieliä. Pyyntöä tulisi tarkastella myös muiden eurooppalaisten alueellisten ja vähemmistökielten näkökulmasta. Alueellisia kieliä puhuvien oikeuksia unionin tasolla voidaan edistää kevyemmällä tavalla kuin virallistamalla alueellisten kielten asema kieliasetuksessa.

Kieliasetuksen muuttamisella olisi merkittäviä käytännön vaikutuksia, joten keskustelu aiheesta on syytä valmistella huolellisesti. Suomi katsoo, että unionin päätöksenteon tehokkuutta ja toimintakykyä ei tule vaarantaa, eikä kielistä aiheutuvia kustannuksia ja hallinnollista taakkaa tule merkittävästi lisätä. Unionin virallisten ja työkielten lukumäärää ei siten tulisi kasvattaa muutoin kuin erityisen hyvin perustein. On myös huomattava, että unionin virallisten kielten määrä ja jäsenvaltioiden kielellinen moninaisuus kasvavat, mikäli unioni tulevaisuudessa laajentuu.

Pääasiallinen sisältö

Espanja esitteli ehdotustaan 19.9.2023 yleisten asioiden neuvostossa korostaen Espanjan tilanteen ainutlaatuisuutta. Kyse on Espanjan alueellisista virallisista kielistä, joiden asema on turvattu Espanjan perustuslaissa. Ao. kielten käyttöä EU-tasolla säännellään tällä hetkellä Espanjan ja yksittäisten EU:n toimielinten välisillä hallinnollisilla järjestelyillä. Espanja on myös hyödyntänyt Lissabonin sopimuksen tarjoaman mahdollisuuden kääntää EU:n perussopimukset näille kielille. Espanja korosti, että erityisesti katalaanin kohdalla kyse ei ole vähemmistökielestä, koska katalaania puhuu yli 10 miljoonaa ihmistä. Espanja ei katso, että sen ehdotus loisi ennakkotapausta suhteessa muihin alueellisiin tai vähemmistökieliin. Suullisesti Espanja totesi myös olevansa valmis vastaamaan muutoksesta aiheutuvista taloudellisista seurauksista. Se myös katsoi, että ehdotettua muutosta voitaisiin toimeenpanna asteittain aloittaen katalaanin kielestä.

Aiheesta käydyssä keskustelussa puheenvuoron käytti yli 20 jäsenvaltiota. Espanjan ehdotus sai yleisellä tasolla ymmärrystä muilta jäsenvaltioilta. On tärkeää turvata kielellinen monimuotoisuus unionissa. Valtaosa puheenvuoron käyttäneistä jäsenvaltioista kuitenkin peräänkuulutti lisäselvityksiä ja vaikutusarvioinnin tekemistä ehdotuksesta niin taloudellisesta, poliittisesta, hallinnollisesta kuin oikeudellisestakin näkökulmasta ennen asian käsitelyssä etenemistä. Esille nostettiin, että ehdotusta tulisi tarkastella myös muiden alueellisten ja vähemmistökielten näkökulmasta. Huomiota kiinnitettiin myös vuoden 2005 neuvoston päätelmiin, joiden pohjalta alueellisia kieliä on jo mahdollista käyttää EU-tasolla, sekä unionin mahdolliseen laajentumiseen ja sen vaikutuksiin kielikysymyksissä.

Asia palautettiin Coreperiin jatkotyöstettäväksi. Ehdotus EU:n kieliasetuksen muuttamisesta oli esillä Antici-kokouksessa 17.10.2023 ja Coreper II -kokouksessa 18.10.2023 osana 24.10.2023 yleisten asioiden neuvoston valmistelua.

Yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023 puheenjohtajavaltio Espanja kertoi pyytäneensä komissiota laatimaan arvion ehdotuksen kustannusvaikutuksista. Puheenjohtaja totesi huomioineensa myös jäsenvaltioiden esittämät näkemykset poliittisista, oikeudellisista ja käytännön näkökulmista. Päivitettyä ehdotusta valmistellaan tältä pohjalta. Espanja korosti alueellisten virallisten kieltenä ainutlaatuista asemaa ja valmiuttaan vastata kaikista ehdotuksesta aiheutuvista kustannuksista. Käydyssä keskustelussa peräänkuulutettiin laajasti tarvetta arvioida Espanjan ehdotusta ja sen vaikutuksia myös poliittisista, oikeudellisista ja käytännön näkökulmista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 342 artiklan mukaan neuvosto vahvistaa asetuksilla yksimielisesti unionin toimieli-
missä käytettäviä kieliä koskevan sääntelyn. Oikeusperusta on poikkeuksellinen, sillä
neuvosto toimii asiassa yksin ilman muiden toimielinten myötävaikutusta. Päätös ei edel-
lytä komission aloitetta eikä Euroopan parlamentin kuulemista.

SEU 55 artiklan 1 kohdan ja SEUT 358 artiklan mukaan keskenään yhtä todistusvoimaisia
sopimuskieliä, joilla unionin perussopimukset on laadittu, ovat bulgarian, englannin, es-
panjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puo-
lan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin,
unkarin ja viron kielet.

SEU 55 artiklan 2 kohdan ja SEUT 358 artiklan mukaan unionin perussopimukset voidaan
kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden val-
tiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Asianomaiset
jäsenvaltiot toimittavat käännösten oikeaksi todistetut jäljennökset tallettaviksi neuvos-
ton arkistoon.

EU:n perussopimukset on SEU 55 artiklan 2 kohdan mukaisesti käännetty myös katalaa-
nin, baskin ja galician kielille. Näille kielille käännettyt sopimustekstit eivät kuitenkaan ole
todistusvoimaisia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 10.11.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely
E 31/2023 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Espanjan pyyntö kieliasetuksen muuttamiseksi on Suomen kannalta merkittävä erityisesti
sen vuoksi, että saamen kielen lainsäädännöllinen asema on jossain määrin samankal-
tainen kuin Espanjan alueellisten kielten asema. Saamen kielen asema on turvattu Suo-
men perustuslain 17 §:ssä, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus yl-
läpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saa-
men kieltä viranomaisessa säädetään perustuslain mukaan lailla. Samassa pykälässä
mainituilla romanin kielellä ja muiden ryhmien kielillä ei ole vastaavaa asemaa. Saame-
laisten perustuslain mukainen oikeus on käytännössä turvattu saamen kielilaisilla
(1086/2003), jonka mukaan saamelaisilla on oikeus käyttää omaa kieltään lain 2 §:n tar-
koittamissa viranomaisissa. Lisäksi saamelaisia erityisesti koskevat lait ja muut säädök-
set, valtiosopimukset ja säädöskokoelmassa julkaistavat asiakirjat ja tiedonannot julkais-
taan lain 9 §:n mukaan valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön niin päättäessä
myös saamenkielisinä käännöksinä.

Saamen kielen asemasta ei ole nimenomaisia määräyksiä unionin perussopimuksissa tai johdetussa oikeudessa. Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymissopimukseen on kuitenkin liitetty pöytäkirja saamelaisista (pöytäkirja no. 3). Pöytäkirjan johdannossa todetaan, että Ruotsi ja Suomi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinojen, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen. Lisäksi pöytäkirjan 2 artiklassa todetaan, että pöytäkirja voidaan poronhoidon lisäksi laajentaa koskemaan muitakin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin liittyviä saamelaisten yksinoikeuksia niiden vastaisen kehityksen huomiointamiseksi.

Ruotsin kieli on unionin virallinen kieli, joten asialla ei ole merkitystä Ahvenanmaan kannalta.

Taloudelliset vaikutukset

Espanjan pyyntöön ei sisälly vaikutus- tai kustannusarvioita.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Espanjassa järjestettiin parlamenttivaalit heinäkuussa 2023. Espanjan tämänhetkinen toimituspääministeri Pedro Sánchez tarvitsee Katalonian ja Baskimaan kansallismielisten puolueiden tuen kyetäkseen muodostamaan uuden hallituksen.

Asiakirjat

14958/23 – Asiakirjaa ei ole vielä jaettu

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK / EU-erityisasiantuntija Heli Siivola, p. 0295 160 476.

VNK / Lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, p. 0295 160 335.

VAHVA-tunnus

EU/1084/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet